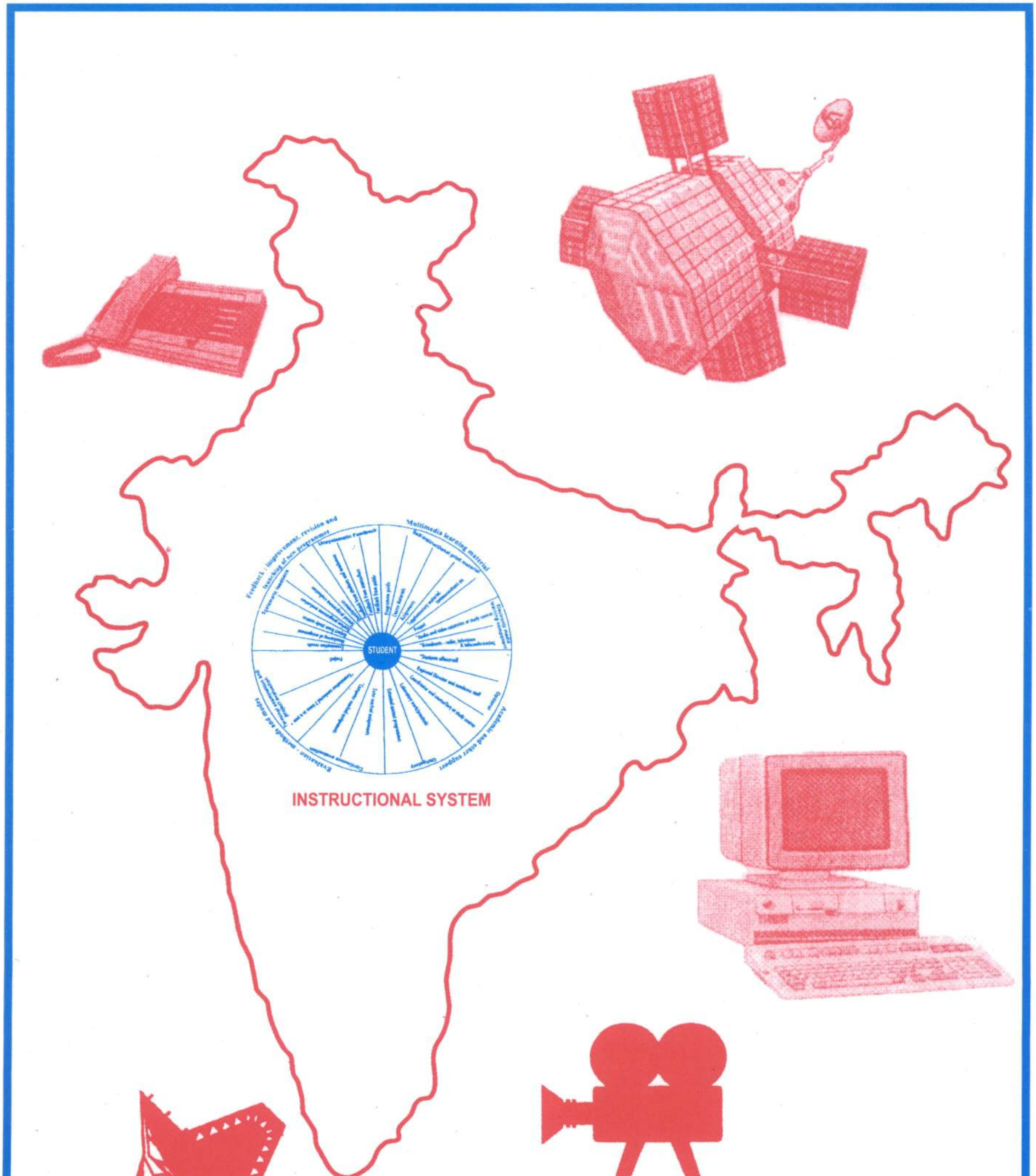
STUDENT
INSTRUCTIONAL SYSTEM

Karnataka State Open University

Mukthagangotri, Mysore - 570 006

The Open University system has been initiated in order to augment opportunities for higher education and as an instrument of democratizing education.

National Education Policy 1986

♣ **REGIONAL CENTRES**

Bangalore
Davanagere
Gulbarga
Dharwad
Shimoga
Mangalore
Tumkur
Hassan
Chamarajanagar
Bellary
Mandya
Kolar
Bijapur
Belagaum
Ramanagar
Bangalore (another one)
Chikmagalur
Udupi
Karwar
Bidar
Mysore

- ● **HEAD QUARTERS**
- ★ **Total Study Centres : 123**
- ♣ **Regional Centres : 21**
- ❄ **B.Ed Study Centres : 10**
- ✢ **M.Ed Study Centres : 06**

68.8 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

1. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಆಂತರಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
2. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ
3. ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.
   a) ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ
   b) 1781 ರ ಕಾಯಿದೆ
   c) ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತು ಮರಾಠರು
   d) ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ದುರ್ನಡತೆ
   e) ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ವಿಚಾರಣೆ

68.9 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1) Thormpson and Gartot, **British Rule in India**
2) A.P. Dasgupta, **The Central Auhtority in British India**
3) A.B. Keith, **Constitutional History of India**

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್

ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ : ಕರಾಮುವಿ/ಅಸಾವಿ/4-060/2013-2014 ದಿನಾಂಕ : 24-09-2013
ಒಳಪುಟ : 60 GSM ವೆಸ್ಟ್‌ಕೋಸ್ಟ್ ಪೇಪರ್ ಮತ್ತು ಹೊರಪುಟ : 220 GSM ಆರ್ಟ್‌ಕಾರ್ಡ್
ಮುದ್ರಕರು : ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು. ಪ್ರತಿಗಳು : 5000

68.6 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

1772 ರಿಂದ 1784 ರವರೆಗೆ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿದ್ದ ಅವಧಿ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಒಂದು ಘಟ್ಟ. 1772-73 ರಲ್ಲಿ ಆತ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ, ಅನೇಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದನು.

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ, 1773 ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಬಂಗಾಳ ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿ ಬಡ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಗಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸತತವಾಗಿ ಆತ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದ ಮಂಡಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗೌರ್ನರ್‌ಗಳೊಂದಿಗೂ ಸಹ ಆತ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ರೂಢಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಸಹ ಲಂಚಕೋರನಾಗಿದ್ದು ಭಾರತೀಯ ರಾಜರಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಲಂಚವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವನ ದುರ್ನಡತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆರೋಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರೂ, ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಅವನ ದುರ್ನಡತೆ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚುಕ್ಕಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಅವನ ಕೆಲವು ಸಾಧನೆಗಳು ಅವನ ದುರ್ನಡತೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಗೌಣವೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

68.7 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

ಕಲೆಕ್ಟರ್	-	ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ
ದಿವಾನ	-	ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯ ಸಹಾಯಕ
ಸರ್ಕ್ಯೂಟ್ ಸಮಿತಿ	-	ಸಂಚಾರಿ ಸಮಿತಿ
ರೈರೆಯಾನ್	-	ದಿವಾನರುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ
ಪೊಗದಿ	-	ಕಾಣಿಕೆ
ನಾಯಿಬ್ ದಿವಾನ್	-	ದಿವಾನರ ಸಹಾಯಕ
ಕಾಡಿ	-	ಮುಸ್ಲಿಂ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ
ಮುಫ್ತಿ	-	ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಾನೂನನ್ನು ಬಲ್ಲವನು
ಮೌಲ್ವಿ	-	ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿದ್ವಾಂಸ
ಪೇಶ್ವೆ	-	ಶಿವಾಜಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ; ನಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ

ಯಾವುದೇ ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರದೆ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದನು. ರಾಂಪುರದ ಫೈಜುಲ್ ಖಾನ್‌ನೊಡನೆಯು ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯ ಮುಂದುವರೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಕಂಪನಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಆತನಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಆತ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯದಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿತು.

ಲಂಚವನ್ನು ಪಡೆದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೊಘಲರನ್ನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ತಯಾರಾದನು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹಿರಿಯ ಪುತ್ರನೊಂದಿಗೆ 1784 ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ನೋವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮೊಘಲರ ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನೀಡಿದ ಕಾರಣವೂ ಸಹ ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿತ್ತು. ಪಂಜಾಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿಖ್ಖರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಈತ ಮೊಘಲರನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ ಅವರಿಂದ ಲಂಚವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ನೀತಿಯನ್ನು 1768 ರಲ್ಲೇ ಕಂಪನಿಯು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ನೀತಿಯನ್ನು 1784 ರಲ್ಲಿ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಜರ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮರಾಠರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸಹ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಭಾರತೀಯ ದೊರೆಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ನೀತಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಹಾಗೂ ಸಮಯಸಾಧಕತನದಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಈತನ ನೀತಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ದೊರೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಯಿತು.

68.5.4 ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ವಿರುದ್ಧ ದೋಷಾರೋಪಣೆ (1786)

ಬನಾರಸ್ಸಿನ ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಔಧ್‌ನ ಬೇಗಂಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನಡೆಸಿದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯ ಹಾಗೂ ಕುಯುಕ್ತಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಮೇ 30, 1782 ರಂದು ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಯಾದ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಂದನೆಯ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಕೆಳಮನೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕರೆಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕರೆಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಿದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನನ್ನು 1784 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಔಧ್‌ನ ಬೇಗಂಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ವಿರುದ್ಧ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆದು ಏಪ್ರಿಲ್ 23, 1795 ರಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಮನೆಯ 29 ಸದಸ್ಯರು ಮತದಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಆರು ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ವಿರುದ್ಧ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿ ಆತ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನನ್ನು ದೋಷಾರೋಪಣೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿತು.

ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಠರ ವಿರುದ್ಧ ಆತನು ತನ್ನ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. 1780 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೈನಿಕರು ಬೇಸಿನ್ಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆ ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಅನ್ನು ಸಹ ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಮೇ 17, 1782 ರಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಮತ್ತು ಮರಾಠರ ನಡುವೆ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ಸಾಲ್‌ಬಾಯ್ ಒಪ್ಪಂದವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಒಪ್ಪಂದ ಮರಾಠರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸುಮಾರು ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಮರಾಠ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷರ ನಡುವೆ ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿತ್ತು. ಇದು ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಾಧನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮರಾಠರ ಸೋಲಿನ ನಂತರ ಭಾರತದ ಮೇಲಿನ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಹಿಡಿತ ಬಲವಾಯಿತು.

68.5.3 ದೇಶೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ, ಯುಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಬನಾರಸ್ಸಿನ ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್, ಔಧ್‌ನ ಬೇಗಂ, ರಾಂಪುರದ ಫೈಜುಲ್ಲಾಖಾನ್ ಮತ್ತು ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಪರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಃ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಈ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆಗಳು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರು. ಈ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಕಾನೂನು ಬದ್ಧ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಹೊಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಭಾರತೀಯ ದೊರೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಅಸಭ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡನು.

ಬನಾರಸ್ಸಿನ ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ ಭಾರಿ ಮೊತ್ತದ ಹಣವನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದನು. ಈ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನೀಡಲು ವಿಫಲವಾದಾಗ, ಬನಾರಸ್ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ರೆಸಿಡೆಂಟನ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಹೇರಿದನು. ಈ ರೆಸಿಡೆಂಟನ ದುರಾಡಳಿತ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಬನಾರಸ್ ನಲುಗಿ ಹೋಯಿತು. 1775 ರಲ್ಲಿ ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಏಕ ಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬನಾರಸ್ಸಿನ ನಾಶಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾದನು. ಔಧ್‌ನ ಬೇಗಂಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಇನ್ನೂ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದನು. ಔಧ್‌ನ ನವಾಬ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಆತನ ಅನೇಕ ಬೇಗಂಗಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಇವರನ್ನು ಸಹ ಕಂಪನಿಗೆ ಭಾರಿ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನೀಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದನು. ಮೊತ್ತವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲೇ ಔಧ್ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನೀಡಿದ ಸಮಜಾಯಷಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮರಾಠರೊಂದಿಗಿನ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಈ ಮೊತ್ತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಅವನ ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗ ಎರಡೂ ಭಾರತೀಯ ದೊರೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನಲ್ಲದೇ ಮುಂದುವರೆದ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಬೇಗಂಗಳಿಂದ ಲಂಚವನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಪಡೆದು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಚೈತ್‌ಸಿಂಗ್ £ 20,000 ಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಔಧ್ ಬೇಗಂಗಳು £ 1,00,000 ಗಳನ್ನು ಲಂಚವಾಗಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಲಂಚವನ್ನು ಪಡೆದು 1773 ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಲಂಚ ವಿರೋಧಿ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು

ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗುಂಟೂರನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ, ತಡೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೆಸಿಡೆಂಟನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ರಮ್‌ಬೋಲ್ಡ್ ನಂತರ 1780 ರಲ್ಲಿ ಮೆಕಾರ್ಟ್ನಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ಗೌರ್‍ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅದುವರೆಗಿದ್ದ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ಈತ ಯುಕ್ತಿವಂತ ಹಾಗೂ ಚತುರನಾಗಿದ್ದನು. ಈತ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿದ್ದು ತನ್ನದೇ ಆದ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತು ಮೆಕಾರ್ಟ್ನಿ ಮಧ್ಯೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೆಕಾರ್ಟ್ನಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನವಾಬನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆದಾಯ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಈ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುದುದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಅದೇ ರೀತಿ ಮೆಕಾರ್ಟ್ನಿ ಹೈದರಾಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಸಹ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ರದ್ದುಪಡಿಸಿದನು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮೆಕಾರ್ಟ್ನಿ ಗೌರ್‍ನರ್ ಹುದ್ದೆಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಬೇಕಾಯಿತು.

68.5.2 *ಬೊಂಬಾಯಿ (ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ) ಪ್ರಾಂತ್ಯ*

ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಚತುರತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳು ಒದಗಿ ಬಂದವು. ಮರಾಠರಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಆದರೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಲ್‌ಸೆಟ್ ಮತ್ತು ಬೇಸಿನ್ಸ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸದವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. 1774 ರ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೇಶ್ವ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠರಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಜಗಳ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರ ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಈ ಎರಡು ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ತದನಂತರ ಈ ಅತಿಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಾಲಕ ಪೇಶ್ವೆಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರಘುನಾಥರಾವ್‌ನೊಡನೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿತು. ಬಂಗಾಳದ ಮಂಡಳಿಯು ತನ್ನದೇ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಮರಾಠರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಒಂದು ನೂತನ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಚ್ 1, 1776 ರಂದು ಪುರಂದರ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳು ಸಹಿ ಹಾಕಿದವು. ಇದನ್ನು ಪುರಂದರ್ ಒಪ್ಪಂದವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಂಪನಿಯ ಲಂಡನ್ನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರ ರಘುನಾಥರಾವ್‌ನೊಂದಿಗಿನ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಪುರಂದರ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಮರಾಠರು ಈ ಒಪ್ಪಂದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರೆಗೂ ಈ ಒಪ್ಪಂದವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಮರಾಠರು ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಾಗ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರವು ಮರಾಠರ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸೈನ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತು ಹೋಯಿತು. 1779 ರಲ್ಲಿ ವಡಗಾಂವ್ ಒಪ್ಪಂದದೊಂದಿಗೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಮರಾಠರ ಮಧ್ಯೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಾರನ್

ನೇಮಕ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನಂತರ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ಬಂದ ಲಾರ್ಡ್ ಕಾರನ್ ವಾಲಿಸ್ ಅನೇಕ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಅನುಪಯುಕ್ತ ಯುವಕರನ್ನು ನಾಗರೀಕ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಸೇವೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

68.5 ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ

ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಗ್ಸ್ ಇನ್ನಿತರ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ ನೀಡದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ನೀತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದುದರಿಂದ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೂ ಸಹ ಆತ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ನೀತಿಯನ್ನು ಮಂಡಳಿಯ ಅಸಹಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒತ್ತಡ ಹಾಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರಾಠರ ಸವಾಲನ್ನು ಈತ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು.

68.5.1 ಮದ್ರಾಸ್ (ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ) ಪ್ರಾಂತ್ಯ

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. 1765 ರಲ್ಲಿ ರಾಬರ್ಟ್‌ಕ್ಲೈವ್ ಮೊಘಲರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನ ನಿಯಂತ್ರಣದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡನು. ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬನಿಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಉತ್ತರದ ಸರ್‌ಕಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೊಘಲರಿಂದ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ್ದನು. ಈ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ನಿಜಾಮನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದನು. ನಿಜಾಮನ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸದ ಕಂಪನಿ ನಿಜಾಮನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದಾಗ ಸೈನಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದವಿದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲೇ ನಿಜಾಮ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ನೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ರಾಸ್ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನೀತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಲಂಚವನ್ನು ನೀಡಿ, ತನ್ನ ದುರಾಡಳಿತವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಿಕದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ನೇರವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸರ್ ಥಾಮಸ್ ರಮ್‌ಬೋಲ್ಡ್ 1779 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನು. ನಿಜಾಮನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು, ಆತನಿಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿಯಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿದನು. ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗುಂಟೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಉತ್ತರ ಸರ್ಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ನಿಜಾಮ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮಧ್ಯೆ ಘರ್ಷಣೆಯ ಸಂಭವ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ

ಪ್ರೋಸಿಜರ್ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ ಈ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಹಾಗೂ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಡೆಯುವಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು.

68.4.4 1781 ರ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

1781 ರ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ ಅಥವಾ ಬೆಂಗಾಲ್ ಜುಡಿಕೇಚರ್ ಕಾಯಿದೆ ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ 1773 ರ ಕಾಯಿದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ 1773 ರ ಕಾಯಿದೆ ಬಗೆಹರಿಸದ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಸರಿಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು 1781 ರ ಕಾಯಿದೆ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಥಮತಃ ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಪರವಾಗಿ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದರು. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಹ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ನಡುವಣ ಘರ್ಷಣೆಯ ವಾತಾವರಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಗೊಂಡಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತು. ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಎಲ್ಲಾ ನಿವಾಸಿಗಳು ದೇಶಿಯರು ಸೇರಿದಂತೆ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರು. ದೇಶಿಯರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿತು.

ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಸಹ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಅನುವು ಮಾಡಿತು.

68.4.5 ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

ನಾಗರೀಕ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿ ಗುಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಈ ರಂಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಗರೀಕ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನೌಕರರ ಸಂಬಳವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಏರಿಸಿದನು. ಈ ಏರಿಕೆಯಿಂದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವರೆಂದರೆ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕೃಷಿಕರು. ಈ ವರ್ಗ ಏರಿದ ಸಂಬಳದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಮಾಲೀಕರ ಕುಟುಂಬದವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾಗರೀಕ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಸೇವೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಈ ಸೇವಾ ವರ್ಗದ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. 1776 ರಲ್ಲಿ ನಾಗರೀಕ ಸೇವಾ ವಿಭಾಗದ ಒಟ್ಟು ವಾರ್ಷಿಕ ಖರ್ಚು ಎರಡೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳಷ್ಟಿದ್ದುದು1784 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಒಂಭತ್ತು ಕಾಲು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳಿಗೆ ಏರಿತ್ತು. ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅನುಪಯುಕ್ತ ಅನನುಭವಿ ಯುವಕರನ್ನು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಬಳವನ್ನು ನೀಡಿ

ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಂಡಳಿಯು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು. ಕಂಪನಿಯ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರುಗಳ ಮೂಲಕ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲು ಮಾಡಿ ಕೃಷಿಕರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಂದುದರಿಂದ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಂಡಳಿಯ ನಡುವೆ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಪಾಟ್ನಾ ಪ್ರಕರಣ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಖಾಸಗಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ನದೇರಾ ಬೇಗಮ್ ಪರವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಸಹೋದರ ಸಂಬಂಧಿ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯ ನೀಡಿದ್ದ ಪಾಟ್ನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ವಿರುದ್ಧ ಭಾರಿ ಮೊತ್ತದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಆದೇಶಿಸಿತು. ನದೇರಾ ಬೇಗಮ್‌ನ ಸಹೋದರ ಸಂಬಂಧಿ ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆತ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದಲ್ಲದೇ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ನೀಡಿದ್ದ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮೇಲೂ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಬಯಸಿತ್ತು. ಈ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ವಿಚಾರಣೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾಟ್ನಾ ಮಂಡಳಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಅಥವಾ ಮುಸ್ಲಿಂ, ಯಾವುದೂ ಸಮಂಜಸವೂ ಆ ಧರ್ಮದ ಕಾನೂನು ತಜ್ಞರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಅಂಶದಲ್ಲಾದ ಅಪಚಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹೊಂದಿತ್ತು.

1781 ರ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವವರೆಗೂ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್, ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮಧ್ಯೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತೀವ್ರವಾದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ. 1781 ರ ಕಾಯಿದೆ ಈ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಿತು.

68.4.3 ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಘಟಿಸಲು ಸರ್ ಎಲಿಜಾ ಇಂಪೆಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈತ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 11, 1780 ರ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಿಬಂಧನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಡಳಿಯ ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ದಿವಾನಿ (ಅದಾಲತ್) ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಒಪ್ಪಂದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕವಾದ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾದ ಸದರ್ ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೇಲ್ಮನವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮೂಲಕವೇ ರವಾನಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಈ ಸದರ್ ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 1773 ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಯಾದ ನಂತರ ಈ ಸದರ್ ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನೂತನವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸರ್ ಎಲಿಜಾ ಇಂಪೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಕೋರಿತು. ಈತ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಸಾಧ್ಯವೊ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶದ ಬಗೆಗೂ ಸಹ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಎಂದರೆ ದೇಶಿಯ ನೌಕರರು ಒಳಗೊಂಡೊಂತೆಯೋ ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ಪರವಾಗಿ ಕಂದಾಯವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಬಲ ಜಮೀನ್ದಾರರನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಈ ಕಾನೂನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲು ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ವಿಶಾಲವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹೊಂದಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಎಲ್ಲಾ ನೀತಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಅದು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕ ಆತನನ್ನು ಕಾಡಿತು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಸಹ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಸಿದ್ದನಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಲು ತಯಾರಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿರಸ ಉಂಟಾಯಿತು.

68.4.2 ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಂಡಳಿ

ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಮೂರು ವಿಭಿನ್ನ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಘರ್ಷಣೆ ತುಟ್ಟ ತುದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಕಾಸಿಜುರಾದ ರಾಜ, ಒಬ್ಬ ಜಮೀನ್ದಾರನಾದುದರಿಂದ, ಆತ ಮಾಡಿದ್ದ ಖಾಸಗಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸದೇ ಹೋದುದರಿಂದ ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವುದೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಜಮೀನ್ದಾರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಮಂಡಳಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿತು. ಕಾಸಿಜುರಾದ ಜಮೀನ್ದಾರನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಬಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮಂಡಳಿಯು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿತು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನೀತಿಗೆ ಇದರಿಂದಾಗಿ ಧಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಂಡಳಿಯ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಂಡಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯ ಸಮಂಜಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಾರದಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಮಕಾಲೀನ ಕಾನೂನು ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮಧ್ಯೆ ಘರ್ಷಣೆ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಘಟನೆಯೆಂದರೆ ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದು. ಕಂಪನಿಯ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ನೌಕರರು ಕೃಷಿಕರಿಂದ ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ ಹಾಗೂ ಬಲತ್ಕಾರದ ಅಂಶವನ್ನು ಬಳಸಿದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಬಯಸಿತು. ಆದರೆ ಈ

ಖಂಡದ ರಾಜ ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಪ್ರಜಾ ಚಿಂತಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ದೊರೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವರ ವಿರುದ್ಧ ದುರಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಔಧ್‌ನ ನವಾಬನಿಗೆ ಸೈನಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದುದನ್ನು ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸೈನಿಕ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಪಡೆದ ಹಣ ಕಂಪನಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಿಸಿದರೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಈ ದುಷ್ಕೃತ್ಯ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಕಳಂಕವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ.

68.4 ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿ ಆಂತರೀಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳು

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ 1773 ರಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನನ್ನು ಭಾರತದ ಸರ್ವೋನ್ನತ ಗೌರ್ನರ್ -ಜನರಲ್ ಹುದ್ದೆಗೆ ಪದೋನ್ನತಿ ನೀಡಿದರೂ. ಆತನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿತು. ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆದ ನಂತರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ತನ್ನ ಮಂಡಳಿಯಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಬಲ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ವಿರೋಧಿ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ನೀತಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿ ಆತನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಠಿಸಿದವು. 1781 ರ ಕಾಯಿದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಈ ವಿರೋಧಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಲು ಆತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

68.4.1 ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಂದಿಗೆ ಘರ್ಷಣೆ

ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದನು ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಪರಮೋನ್ನತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1773 ರ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಂಗಾಳದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಬಯಸಿದ್ದನು. ಸದರ್ ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ದೃಷ್ಠಿಯಿಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಹಾಗೂ ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್‌ನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಈತ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮಂಡಳಿಯ ಬಹುಪಾಲು ಸದಸ್ಯರು ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸಿದುದರಿಂದ ಈತನ ಯೋಜನೆ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಪರಸ್ಪರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎರಡು ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದರಿಂದ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನೀತಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮಧ್ಯೆ ಘರ್ಷಣೆಯ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು.

ಕಂಪನಿ ನೌಕರರ ಹದ್ದು ಮೀರಿದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಎಲ್ಲಾ ನೌಕರರನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗೆಗೂ ಸಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು

ಆತ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದನು. ಈ ಮುಕ್ತ ರಹದಾರಿ ಕೇವಲ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಈ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಂಪನಿಯ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಆತ ವಾಣಿಜ್ಯ ತೆರಿಗೆ ದರವನ್ನು ಶೇ. 2.5 ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ, ಅದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಿಟಿಷರು, ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯರು ಈ ವಾಣಿಜ್ಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿದನು. 1775 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಂಕದಕಟ್ಟೆಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಜಮೀನ್ದಾರಿಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಅಡಚಣೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಅಲ್ಲದೇ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸುಂಕದಕಟ್ಟೆಗಳಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು. ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಈ ಸುಂಕದಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ, ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ, ಹೂಗ್ಲಿ, ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್, ಪಾಟ್ನಾ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಕಾಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಉಪ್ಪು, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಅಡಿಕೆಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

68.3 ದೇಶಿಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳು (1772-73)

ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೊರೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡನು. ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಯು ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆತ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. ಆತ ನೆಪ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ನವಾಬನ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದನು. ಮೊಘಲರೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಮೊಘಲ್ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಕವಡೆಯ ಕಿಮ್ಮತ್ತನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. 1771 ರಲ್ಲಿ ಮರಾಠರ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಅವರ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೊಘಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೇ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ನೀಡಬೇಕಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಸಹ ಈತ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ನೀಡಬೇಕಿದ್ದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಮೊಘಲರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಕಂಪನಿ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನೀತಿಯನ್ನು ಈತ ವಿರೋಧಿಸಿದನು. ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೋರಾ ಮತ್ತು ಅಲಹಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಐವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಔಧ್ ನವಾಬನಿಗೆ ಮಾರಿದನು. ಈ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ಬದ್ಧ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಅಪ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾದನು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಔಧ್‌ನ ನವಾಬರ ಮಧ್ಯೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಹ ಈತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. 1777 ರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೇರಾರ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದೊಂದಿಗೂ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ಮಾತುಕತೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ರೋಹಿಲರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಔಧ್‌ನ ನವಾಬನಿಗೆ ಸೈನಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಔಧ್‌ನ ನವಾಬ ರೋಹಿಲ ಖಂಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ರೋಹಿಲರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದನು. ರೋಹಿಲರ

ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನಡಾವಳಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಬದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಅನೇಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡತ ಹಾಗೂ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಅಥವಾ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದ ಜನತೆ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳು ಮೇಲ್ಮನವಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸಾಲ ನೀಡಿದವರು ಸಾಲಗಾರರ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಲೇವಾದೇವಿಯವರು ಕೃಷಿಕರ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲಾಯಿತು. ಬಲದ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕದ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಹ ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಸಾಲ, ವ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು ಒಪ್ಪಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ವಿವಾಹ, ಆಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇನ್ನಿತರ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ಕುರಾನ್ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಯ ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೌಲ್ವಿ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕನಿಷ್ಠ ಮೊತ್ತದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಪೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ತೀರ್ಪಿನ ವಿರುದ್ಧ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನವಿಯನ್ನನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಐದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತದ ದಂಡ ಹಾಗೂ ಮರಣ ದಂಡನೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಸ್ಥಿರಿಕರಿಸುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಡಕಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದಂಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಡಕಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರಛೇದನ ಮಾಡುಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಅವರ ಮನೆ ಮಂದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಗುಲಾಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಡಕಾಯಿತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ ಪೋಲಿಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಧಾರಾಳವಾದ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

1773 ರಲ್ಲಿ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಏರುಪೇರುಂಟಾಯಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ದಿವಾನರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ದಿವಾನರು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಡಾವಳಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಆವರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಮೊತ್ತ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಮೀರಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸದರ್ ಅದಾಲತ್ತಿಗೆ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬಯಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

68.2.3 ವಾಣಿಜ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದರೂ 1775 ರವರೆಗೆ ನೂತನ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಕ್ತ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು

ಭೂಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನ್ಯಾಯ ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಸಹ ಜಮೀನ್ದಾರರೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಸ್ವಜನ ಪಕ್ಷಪಾತ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಕಂದಾಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ನಾಯಿಬ್‌ದಿವಾನ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯು ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ದಿವಾನನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ನಂತರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನವಾಬರನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಬದಲಾಯಿಸಿದುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯಾದಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿತ್ತು. 1765 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಒಳನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರ ಈ ವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಅವರೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. 1769 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನ್ಯಾಯದಾನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು.

ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬಂಗಾಳ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಾಗ ಇದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದು. ಆಗಸ್ಟ್ 15, 1772 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಒಂದೂ ಪ್ರಾಂತೀಯ ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರ (Mofussil) ದಿವಾನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಲ್ಮನವಿ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯುಗಳಿಂದ ದಿವಾನಿ ಸದರ್ ಅದಾಲತ್ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಖಜಾನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ, ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂಂಗೂ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಡೀ ಮತ್ತು ಮುಫ್ತಿ ಹಾಗೂ ಇಬ್ಬರು ಮೌಲ್ವಿಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಧೀಶರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾದಾನ ಮಾಡುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಫೌಜುದಾರಿ ಅದಾಲತ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ನಿಜಾಮತ್ ಸದರ್ ಅದಾಲತ್‌ಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಸರ್ವೋನ್ನತ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನಿಂದ ನೇಮಕವಾದ ದರೋಗೊ ಅದಾಲತ್ ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಈ ನಿಜಾಮತ್ ಸದರ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ದರೋಗೊ ಅದಾಲತ್‌ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಡೀ, ಮುಖ್ಯ ಮುಫ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮೂವರು ಮೌಲ್ವಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಆರು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ, ಉಳಿದ ಐದು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ದಿವಾನರನ್ನಾಗಿ ಅವರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕಂದಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕಮೀಷನರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿ, ಅವರು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನ್ಯೂನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾಹೆಯಾನ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಂಬಳವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನೂತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂದಾಯ ಬಾಕಿಯಿರುವ ಜಮೀನ್ದಾರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಓಡಿಹೋದ ಕೃಷಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೇ ವಿನಃ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ದಿವಾನರು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೆಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದುದರಿಂದ ಕೃಷಿಕರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು. ಕಲೆಕ್ಟರ್‌ಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಗಳು ಸಹ ಕೃಷಿಕರ ಮೇಲಿನ ಕಂದಾಯದ ಹೊರೆ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬ ವರದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನು ಕಂದಾಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಭವವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಲೀ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬದಲೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ 1773 ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು, ಅದುವರೆವಿಗೂ ಅವನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಹಾಕಿತು.

68.2.2 ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಮುನ್ನ ಇಂತಹ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ನ್ಯಾಯ ವಿತರಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಜಮೀನ್ದಾರರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರನು ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈತ ವಿಧಿಸಿದ ಮರಣದಂಡನೆ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಿತ್ತು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಂಡದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿಯೂ ಸಹ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಅದಾಲತ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡದ ಒಂದನೇ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದನೇ ಐದು ಭಾಗವನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿಂದೂಗಳ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಅಥವಾ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕುರಾನ್ ಆಧಾರಿತ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಆಧರಿಸಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಮೀನ್ದಾರರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಗಳು ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಸ್ವಜನ ಪಕ್ಷಪಾತ ಹಾಗೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನ್ಯಾಯಾದಾನ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಂತಹ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕುಂಠಿತಗೊಂಡಿತ್ತು.

68.2.1 *ಭೂಕಂದಾಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳು*

1772 ರಲ್ಲಿ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಮಿತಿಯ ಭೂಕಂದಾಯ ದರವನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕ್ಯೂಟ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಒಬ್ಬ ಕಲೆಕ್ಟರ್‌ನನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈತನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ದಿವಾನ್‌ನನ್ನು ಸಹ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಗೌರ್ನರನ ಮಂಡಳಿಯು ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಂದಾಯದ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಾಗಿದ್ದ ದಿವಾನರುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ರೈರೆಯಾನ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲ್ಕತ್ತಾಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾದ ಖಜಾನೆಯ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಕೌಂಟೆಂಟ್ ಜನರಲ್ಲನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಅನೇಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೂ ಭೂಕಂದಾಯ ದರ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಎಡವಿದನು. ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹರಾಜಿನ ಮೂಲಕ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಜಮೀನ್ದಾರನಿಗೆ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಕೃಷಿಕರ ಕಷ್ಟಗಳ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನು ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದನು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳು ಕೃಷಿಕರೊಂದಿಗೆ ಜಮೀನ್ದಾರಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರೂ ತಲೆತಲಾಂತರದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಈ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಕರೊಂದಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯೊಂದಿಗಾಗಲೀ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದ ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಈ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಂಗಾಳದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಂದಾಯ ಮಂಡಳಿ ಇದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ನೂತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತ್ತು. ಅದು ಅಲ್ಲದೆ 1773 ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿ ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕೃಷಿಕರಿಂದ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಂದಾಯದ ಮೊತ್ತ, ಖಜಾನೆಗೆ ಜಮಾ ಮಾಡಿದ ಮೊತ್ತ ಹಾಗೂ ಅವರು ಕಮೀಷನ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮೊತ್ತವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಾಧನವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದರೇ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಆ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ಕಾಪಾಡಬಹುದಿತ್ತು. ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳು ಇಲ್ಲದ ಖಾಯಂ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕೃಷಿಕರು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಸೊರಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಹಾಗೂ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ನೂತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಭೂಕಂದಾಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನವೆಂಬರ್ 1773 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ನೂತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನೂತನ ಕಂದಾಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಗೌರ್ನರ್‌ನ ಮಂಡಳಿಯ ಇಬ್ಬರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮೂವರು ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರನ್ನು ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಸಮಿತಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ವಿಭಾಗದ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇಡೀ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು

ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತ್ತು. 1919 ರ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಸುಧಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಮಂಜಸವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. "1773 ರ ಕಾಯಿದೆಯನ್ವಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ತಾಳ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ ಹೊಂದಿದ್ದ ಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಾತ್ರ".

68.2 ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ಆಂತರಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (1772-73)

ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಭ್ರಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ ದುರಾಡಳಿತದಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಮತ್ತು ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಂಗಾಳದ ದಿವಾನಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರುವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈತ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ 1772 ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನಂದ ಕುಮಾರನೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಆತನ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಗೌರ್ನರನ ಕಾರ್ಯಾಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಂದ ಕುಮಾರ್‌ನ ವಿರುದ್ಧ ಅನೇಕ ದೋಷಾರೋಪಣೆಗಳಿದ್ದರೂ ಸಹ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಈ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಬಂಗಾಳ ಹಾಗೂ ಬಿಹಾರದ ಉಪ ದಿವಾನರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1773 ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಭಾರತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕಂಪನಿ ತನ್ನ ಷೇರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭಾಂಶದ ಹಣವನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸಹ ಈತನ ಮೇಲೆ ಹೇರಲಾಗಿತ್ತು. ಕಳೆದ ದಶಕದಿಂದ ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ನಾಗರೀಕ ಸೇವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಈತ ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವುದು ಆತನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನೌಕರರು ಯುವಕರಾಗಿದ್ದು, ಆಡಳಿತದ ಅನುಭವವನ್ನು ಲವಲೇಶವು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನೌಕರರು ಆಳುವ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿತ್ತು. ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಥಮ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಖಜಾನೆಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿ ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್‌ನಿಂದ ಕಲ್ಕತ್ತಾಗೆ ಕೂಡಲೇ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ಕಂಪನಿಯ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ನವಾಬನಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಣದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿದನು.

68.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಘಟಕವು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ನಿಮಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

1) ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಆಗಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಸುಧಾರಣೆ, ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಭೂಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಜಾರಿ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಂದ ತಕ್ಕಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

2) ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ, 1773 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್ -ಜನರಲ್ ಆಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಆಂತರಿಕ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ನೀತಿಗಳು

3) ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮಧ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಮಧ್ಯೆ ಮತ್ತು ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಘರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೀವು ಅರಿತಿರಬೇಕು.

4) 1781ರ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

5) ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನಿತರ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಂಬಂಧ. ಆನಂತರ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಅವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು

6) ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಲು ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ಘಟಕದ ಅಧ್ಯಯನದ ನಂತರ ನಿಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

68.1 ಪೀಠಿಕೆ

ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಆಗಿ. 1773 ರಲ್ಲಿ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಕಂಪನಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಆತನನ್ನು ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಪ್ರಚಲಿತ ಘಟನೆಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದನು. ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದ ದುರಾಡಳಿತವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಆತನನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1773 ರ ನಂತರ ಆತ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸ್ವತಃ ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ 1773 ರ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಸ್ಥಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಆತ ಅನೇಕ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಎಂತಹ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಮನೋಧಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಈತ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈ ಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. 1773 ರ ಕಾಯಿದೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮೇಲಿನ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ

ಘಟಕ - 68

ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ : ವಿದೇಶಾಂಗ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ನೀತಿಗಳು

68.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

68.1 ಪೀಠಿಕೆ

68.2 ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ಆಂತರಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (1772-73)

- **68.2.1** ಭೂಕಂದಾಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳು
- **68.2.2** ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳು
- **68.2.3** ವಾಣಿಜ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

68.3 ದೇಶಿಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳು (1772-73)

68.4 ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿ ಆಂತರೀಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳು

- **68.4.1** ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಂದಿಗೆ ಘರ್ಷಣೆ
- **68.4.2** ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಂಡಳಿ
- **68.4.3** ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗಳು
- **68.4.5** ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

68.5 ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ

- **68.5.1** ಮದ್ರಾಸ್ (ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ) ಪ್ರಾಂತ್ಯ
- **68.5.2** ಬೊಂಬಾಯಿ (ಪ್ರೆಸೆಡೆನ್ಸಿ) ಪ್ರಾಂತ್ಯ
- **68.5.3** ದೇಶೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳು
- **68.5.4** ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ವಿರುದ್ಧ ದೋಷಾರೋಪಣೆ (1786)

68.6 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

68.7 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

68.8 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

68.9 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

67.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ

1. ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ, 1773 ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಕಾರಣವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.
2. ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಮುಖ್ಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದರ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
3. "ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಬದಲು ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಘರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿತು" ಚರ್ಚಿಸಿ.
4. "ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ತನ್ನ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಇದೇ ಮಂಡಳಿ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರ ರಹಿತವಾಗಿತ್ತು" ಚರ್ಚಿಸಿ.
5. "ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಅದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿತ್ತು" ವಿಶದೀಕರಿಸಿ.
6. ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ.

67.10 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

ಲೆಸ್ಸೇ ಫೇರ್	:	ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ
ಮಸೂದೆ	:	ಕಾಯಿದೆಯ ಕರಡು ಪ್ರತಿ
ಸೆಲೆಕ್ಟ್ಸ್ ಮಿತಿ	:	ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವ ಸಂಸತ್ ಸದಸ್ಯರ ಸಮಿತಿ
ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ	:	ಪ್ರಾಂತ್ಯ

67.11 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. A.B. Keith : **A Constitutional History of India**
2. V.D. Mahajan : **Constitutional History of India**
3. J.P. Sudha : **Indian Contrinational Development (1773-1947)**

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್

ನೀಡುವವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಯಿದೆಗಳಿಗೂ 1773 ರ ಕಾಯಿದೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಭಾರತೀಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಡಿಗಲ್ಲನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿತು. 1770 ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕಂಪನಿ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದಿವಾಳಿಯತ್ತ ಸಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವು ಇರಲಿಲ್ಲ.

67.8 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

1773 ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣವಾದವು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಕಂಪನಿ ನೌಕರರಿಂದ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕಂಪನಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಕ್ಕು, ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಬಯಕೆ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಅಂಶಗಳಾದವು.

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್‌ನನ್ನು ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಹುದ್ದೆಗೇರಿಸಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿರುವಂತೆ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸಹ ರಚಿಸಿತು. ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನೀತಿಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಹ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಮಾಹಿತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಹೋದುದರಿಂದ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಅನೇಕ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಗೌರ್‍ನರ್-ಜನರಲ್ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಹ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮೂರು ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮಧ್ಯ ಸದಾಕಾಲ ಸಂಘರ್ಷಣೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು.

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿತು. ಇದು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು.

ಈ ಅವಗುಣವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು 1781 ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಕಾಯಿದೆ (Bengal Judicature Act) ಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಕಾಯಿದೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿತು.

67.6 ಅವಗುಣಗಳ ಕಾರಣಗಳು

1773 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಗುಣಗಳು ಹಾಗೂ ತಪ್ಪುಗಳು ನುಸುಳಲು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದವು. ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿಯು ಮೊಘಲರ ದಿವಾನನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು, ಮೊಘಲರ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಾಗಲಿ ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಊಹಾಪೋಹಗಳು ಸೇರಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಪರಿಣಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿಗಾಗಲೀ ಸಲಹೆ ನೀಡುವವರಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನಂಬಲರ್ಹರಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಾಗಲಿ ಅವರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಕರ್ತೃವಾದ ಲಾರ್ಡ್ ನಾರ್ತ್ ದೃಢಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಶಕ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಧೈರ್ಯದ ಮನುಷ್ಯ ಇದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭ ನಾವು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅದೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆದರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವೊಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಸಂಸತ್ತು ಸಹ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತನಗಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾಯಿದೆಯೊಂದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವಗುಣ ಹಾಗೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳುವಂತಾಯಿತು.

67.7 ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅವಗುಣ ಹಾಗೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಪ್ರಭುತ್ವ ನೇರವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅಥವಾ ಹತೋಟಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸದೇ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಉಗಮವನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಯಿದೆಯಾಯಿತು. 1947 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು

6) ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ಲನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ಲನಿಗೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಅಥವಾ ಮದ್ರಾಸ್ ಗೌರ್ನರನು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಯುದ್ಧ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಗೌರ್ನರ್‌ಗಳು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅನುಮತಿಗೆ ಕಾಯದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೇ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಗೆ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೇ, ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗೌರ್ನರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿತು.

7) ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕಿನ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು £ 500 ಗಳ ಷೇರಿನಿಂದ £ 1000 ಷೇರಿಗೆ ಏರಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿತ್ತು, ಕೆಲವೇ ಮಂದಿ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಇಂಬು ನೀಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ಮಾಜಿ ನೌಕರರು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕ್ರಮ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಮಾಜಿ ನೌಕರರ ಮೇಲೆ ಬೀರಲಿಲ್ಲ.

8) ಈ ಕಾಯಿದೆ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ, ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಮಿಲಿಟರಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪರಿಶೀಲನೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಈ ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಮಿಲಿಟರಿ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ನೆಪ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

9) ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನೇಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನ ನೆಪ ಮಾತ್ರದ ಅಧಿಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ಪರವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆ ಅಥವಾ ಬೇಡವೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಮಾತಿರಲಿಲ್ಲ.

1773 ರ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣಾ ವರದಿಯ ಕೆಳಕಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಂಡಳಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಲಹೀನನಾದ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಆದರೆ ಇದೇ ಮಂಡಳಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ವಯ ರಚನೆಯಾದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಅಶಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧವಿರಲಿಲ್ಲ.

ದೇಶಿಯರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದು ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದವು. ಆದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ಮೂಲ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುತ್ವ. ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು.

3) 1773 ರ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಿನ್ನ ಕಾನೂನುಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಹಿಂದೂ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳು. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾನ್ಯತೆಯ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಇದು ಉದ್ರಿಕ್ತ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ.

4) ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ತನ್ನ ಮಂಡಳಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಮಂಡಳಿಯ ಬಹುಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಅವನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂವರು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಕಳೆಗುಂದಿಸಿದರು. ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಒಟ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಈ ಕಾರ್ಯಾಂಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಸೂಚನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

5) ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸದಸ್ಯರಾರೂ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ತುಂಬಿದೆ ಎಂಬುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ನಿಂದ ಬಂದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ ಅಧಿಕಾರ ಜೀವನವೇ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುವ ಅಂಶ ಈ ನಿಬಂಧನೆ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

67.5 ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅವಗುಣಗಳು

ಲಾರ್ಡ್ ನಾರ್ತ್ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮಸೂದೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. "ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸದೃಢ, ನಿಚ್ಚಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ" ನಿರ್ಮಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ". ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯದು ಆದರೆ ಈ ಕಾನೂನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವಗುಣ ಹಾಗೂ ಅಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಎ.ಎಲ್. ರೌಸ್ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶ ವಿಫಲವಾಯಿತೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಏಕಮುಖವಾಗಿದ್ದವು. ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಕಾಯಿದೆ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಚರಿತ್ರಕಾರರಾದ ಎ.ಸಿ. ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆಯ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆಯ ವಿವಿಧ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1) ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸತತವಾಗಿ ಘರ್ಷಣೆಯ ವಾತಾವರಣವಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೀಡಿದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ಲನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಘರ್ಷಣೆಯ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

2) ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಂದರೆ ಯಾರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಕಂಪನಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಎಲ್ಲರೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿ ತನ್ನದೇ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿತು. ಈ ವಾದದ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಜೆ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿರುವವರು ಮಾತ್ರ. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ನ ಮಂಡಳಿಯು ಸಹ

6) ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. 1773 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ £ 500 ಗಳಷ್ಟು ಷೇರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸದಸ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಮತವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮತದಾನದ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು £ 1000 ಗಳಿಗೆ ಏರಿಸಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕಿರುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮಿತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಭಾವಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಒಂದನೇ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗದಷ್ಟು ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು.

7) ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ವಯ ಭಾರತದಿಂದ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಆದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಖಜಾನಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುವುದು ಖಡ್ಡಾಯವಾಯಿತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸರ್ಕಾರಿ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸಹ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ ಮತ್ತು ಕಾಗದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರದ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ ಅವರ ಅನುಮೊದನೆ ಪಡೆಯುವುದು ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಮೂಲಕ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ನಿಬಂಧನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪೈಕಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯ ವೈಖರಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

8) ಪ್ರಾಯಶಃ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆದರೆ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೂ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ನಿಬಂಧನೆಯೆಂದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರ. ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು, ಕಾನೂನುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನುಮತಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲದೇ, ಈ ಎರಡು ಅಂಗಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮುಂದೆ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

9) ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರ ವರ್ಗದವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲು ಸಹ ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಹಣ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರ ದುರುಪಯೋಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಸಹ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಈ ನಿಬಂಧನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಂಗ್ಸ್ ಬೆಂಚ್ ಡಿವಿಷನ್ ಎಂಬ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು.

4) ಕರ್ನಲ್ ಜಾರ್ಜ್ ಮೌಸನ್ ಮತ್ತು

5) ಫಿಲಿಪ್ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್

ಕಡೆಯ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು.

3) ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮಂಡಳಿಯ ಮೂಲಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವೂ ಮತ್ತು ಸಮಂಜಸವೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲೇ ಇರತಕ್ಕದೆಂದೂ ಸಹ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವು ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

4) ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಫೋರ್ಟ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಸೃಷ್ಠಿಸಿತು. ಈ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಹಾಗೂ ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳ ಅವಹಾಲುಗಳನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಯುರೋಪಿಯನ್ನನ ಮಧ್ಯದ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಈ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡಬಹುದಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಈ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿಪಾಲಕ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸಹ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪಿನ ವಿರುದ್ಧ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ರಾಜನ ಮಂಡಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

5) ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಗೌರ್ನರ್, ಜನರಲ್, ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬಹುಮಾನವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಲಂಚವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತಹ ಕೃತ್ಯವನ್ನೆಸಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಳವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಲೋಭನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲನ್ನ ಸಂಬಳವನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ £ 25,000 ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಳವನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ £ 10,000 ವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಂಬಳವನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ £ 8,000 ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿ, ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಸಂಬಳವನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ £ 6,000 ವೆಂದು ಇದೇ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಇನ್ನಿತರ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದ ಸಂಸತ್ತು ಬಹುಮತದೊಂದಿಗೆ ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ತದನಂತರ ಈ ಮಸೂದೆ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಮ, 1773 ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

67.4 ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳು

ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಮಸೂದೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಯಲ್ಲಿ 1773 ರ ಜೂನ್ 10 ರಂದು ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೂನ್ 19 ರಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಇದು ಸಂಸತ್ತು ಜಾರಿ ಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಕಾಯಿದೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆ ಅನೇಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1) ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಆಗಿ ಬಡ್ತಿ ಹೊಂದಿದನು. ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಗೌರ್‍ನರುಗಳು ಈತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮದೇ ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಇವರು ನೇರವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳು ವರ್ತಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲೆ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮೂಲಕ ಗೌರ್‍ನರ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮಾಡಿತು.

2) ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್‌ನ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮಂಡಳಿಯು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯು ಐದು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೆ, ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಯಾವ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬಹುದಿತ್ತು. ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಮಂಡಳಿಯ ಬಹುಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಮಂಡಳಿಯ ಬಹುಮತದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ಪಾಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಮಂಡಳಿಯ ಬಹುಮತದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಡಳಿಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನಾದ ಮತಗಳು ಬಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್ ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಪ್ರಥಮ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹೆಸರುಗಳೆಂದರೇ:

1) ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ - ಗೌರ್‍ನರ್ ಜನರಲ್

2) ಜನರಲ್ ಸರ್ ಜಾನ್ ಕ್ಲಾವರಿಂಗ್

3) ರಿಚರ್ಡ್ ಬಾರ್‌ವೆಲ್

ಆಸ್ತಿಯ ಪವಿತ್ರ ಹಕ್ಕು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಅವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದುರಾಡಳಿತವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದರೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಉದಾರವಾದವು ಸಹ ಈ ಕಂಪನಿಯ ದುರಾಡಳಿತವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಂದಿತ್ತು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ 1772 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಈ ಡೋಲಾಯಮಾನ ನೀತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವು. ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಈ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ನೀತಿ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಈ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

67.3 ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಮಸೂದೆ

ಲಾರ್ಡ್ ನಾರ್ತ್ ಈ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಲಾರ್ಡ್ ನಾರ್ತ್‌ನ ಮಸೂದೆಯೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಂಪನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿಲುವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕುಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಎರಡು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಮೊದಲನೇ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯೆಂತಲೂ, ಎರಡನೇ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸಿಕ್ರೇಟ್ ಸಮಿತಿ (ರಹಸ್ಯ ಸಮಿತಿ) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸಮಿತಿಗಳ ವರದಿ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದವು. ಈ ಎರಡು ಸಮಿತಿಗಳ ವರದಿಯನ್ನು ಆಧಾರಿಸಿ, ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ನಾರ್ತ್ ಮೇ 18, 1773 ರಲ್ಲಿ ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದನು. ಮಸೂದೆಯ ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಕಟ್ಟಾ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಜನರಲ್ ಜಾನ್ ಬುರ್ಗಾಯ್ನ್, ಸರ್ಕಾರವು ಕಂಪನಿಯ ದುರಾಡಳಿತದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಅದುವರೆವಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದುದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸಂಸತ್ ಸದಸ್ಯರ ಬಾಯನ್ನು ಈತ ಮುಚ್ಚಿಸಿದನು. ಈ ಮಸೂದೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತದ ಮೇಲೆ ಹೇರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬೇಕೆಂದು ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮನವಿಯೊಂದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಉದಾರವಾದಿಯಾದ ಎಡ್ಮಂಡ್ ಬರ್ಕ್ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದವರ ಪರವಾಗಿ ಅಮೋಘವಾದ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದನು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಾಗಲೀ "ಅಸಾಧ್ಯ ಹಾಗೂ ದಡ್ಡತನದ ವರ್ತನೆ" ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಡ್ಮಂಡ್ ಬರ್ಕ್ ವಾದಿಸಿದನು. ಈ ಮಸೂದೆಯ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರದ ಹರಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಸಹ ಅವನು ಆಪಾದಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಈ ಮನವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಅಂಶಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತವನ್ನು ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಂಪೆನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯು ಕೇವಲ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಕಂಪನಿ ಅಥವಾ ಸಂಘಟನೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಹಾಗೂ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದೂ ರೀತಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಕಂಪನಿಯ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಸಹ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಪವಿತ್ರವಾದ ಹಕ್ಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬಿತ್ತು. ಈ ತತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಂತಹ ಒತ್ತಡ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹಾಗೂ ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ದುರಾಡಳಿತ ಹಾಗೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೋಷಣೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅವಕಾಶಕ್ಕೂ ಸಹ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ಒತ್ತಡ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲಿತಾಂಶವೇ 1773 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ.

67.2.5 ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕಿನೊಂದಿಗೆ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವದ ಗಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಂಘಗಳಾಗಲೀ ಸಾಗರದಾಚೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದುದ್ದು ರಾಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಒತ್ತಡವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವವು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆ ಅಥವಾ ರಾಣಿ ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಾಮಂತರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಲ್ಲದೇ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಭುತ್ವವು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮೊಘಲರ, ಮರಾಠರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರ ಅಸೂಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿಷಮವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗುವ ಸಂಭವವು ಇತ್ತು.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತಕರು ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಭಾಗ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅದನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ

ಭೂಕಂದಾಯದ ಬಾಬ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಾಮಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿದವು.

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಗಳಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಪನಿಯು ಅಪಾರವಾದ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲನ್ನು ಬೇಡಿತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು 1767 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಕಂಪನಿಯು ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತು. 1772 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಈ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಹಣಕಾಸಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ಹಣಕಾಸಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚನಿಯವಾಯಿತು. 1769 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಸೈನ್ಯ ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿ ಎದುರು ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವಮಾನಕರವಾದ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಸಹಿ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸೋಲು ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅವಮಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿತು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ದಿವಾಳಿಯತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯತೊಡಗಿದವು. 1772 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೊರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ £ 10 ಲಕ್ಷ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡಲು ಕೋರಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಆತಂಕಗೊಂಡ ಸರ್ಕಾರ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೊಳಪಡಿಸಲು ಬಯಸಿತು.

67.2.3 *ಲೆಸ್ಸೇಫೇರ್ ನೀತಿ*

ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾರವಾದದ ನೀತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರು. ಈ ವರ್ಗ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೆ ಲೆಸ್ಸೇಫೇರ್ ನೀತಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲೆಸ್ಸೇಫೇರ್ ನೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳು ಸಹ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು. ಇದರ ಒಂದು ಫಲಿತಾಂಶವೆಂದರೆ ಕಂಪನಿಯ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ಬೇಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ತನ್ನ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ 1772 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಒಂದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

67.2.4 *ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಆಸ್ಥೆ*

ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದವರೆಗೂ ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ

ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್ ಅನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೌಕರರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಾಮಾಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ. 1770 ರಲ್ಲಿ ಬಂದರೆಗಿದ ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮ ಬಂಗಾಳದ ಜನತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಂಗೆಡಿಸಿತು. ಈ ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಐದನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಆಹಾರ ಕ್ಷಾಮ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕೃಷಿಕರು, ಕರಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸೇವಾವರ್ಗದವರು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ದೂರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೆಲಸವನ್ನರಸಿಕೊಂಡು ವಲಸೆ ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು. ಜನ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕೃಷಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಕಂಪನಿಯು ಆದಾಯದ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯದ ಮೂಲದಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಈ ಆದಾಯದ ಇಳಿಮುಖವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಏರಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ, ಬದುಕುಳಿದಿದ್ದ ಕೃಷಿಕರ ಮೇಲೆ ಭೂಕಂದಾಯದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಶೇಕಡ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತಾಯಿತು.

ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದರೆ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ. ಸ್ಥಳೀಯ ನವಾಬರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಾರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸರಕಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ತೆರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ವಿಧಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತಿನ ದುರಪಯೋಗವನ್ನು ಗರಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಡವಾದವು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗಾದ ನಷ್ಟ ಕಂಪನಿ ನೌಕರ ವರ್ಗಕ್ಕಾದ ಲಾಭವಾಯಿತು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಭ್ರಷ್ಟಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಸರಕುಗಳಿಗೂ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅತೀ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಿದಾಗ ಈ ಭ್ರಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಐಷಾರಾಮದ ಜೀವನ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಗಮನವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸೆಳೆಯಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು ಈ ಭ್ರಷ್ಟತನದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು.

67.2.2 *ಕಂಪನಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆ*

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯು ಅಪಾರವಾದ ಆದಾಯವನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆತ ನೀಡಿದ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಭೂಕಂದಾಯದ ಬಾಬ್ತು ಒಂದರಿಂದಲೇ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ಆತ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು. ಖರ್ಚನ್ನು ಕಳೆದು ಈ ಬಾಬ್ತಿನಿಂದ ಕಂಪನಿಯು £ 16.5 ಲಕ್ಷ ಲಾಭಗಳಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ಆತನ ಅಂದಾಜಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಂದಾಜಿನಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತರಾದ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಲಾಭಾಂಶವನ್ನು ಶೇಕಡ 6 ರಿಂದ 10 ಕ್ಕೆ ಏಕಾಏಕಿ ಏರಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಶೇಕಡ 12.5 ಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಈ ದ್ವಿಗುಣ ಏರಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಷೇರುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಅಪಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭಾಂಶ ಘೋಷಣೆ, ಭ್ರಷ್ಟಚಾರ,

ಸಹ ಸಾಸುಳಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು.

67.2 ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು

ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದವರೆವಿಗೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ನೇರವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ನೀಡಿದ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ವಿವಿಧ ಸನ್ನದುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿನ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಈಗಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುವಿರಿ. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ದ್ವಿಮುಖಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಂದಿ ಅಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಹಿಂದಿನ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅನೀತಿಯುತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದುರಹಾಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಈ ಅಂಶವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಿತರ ಅಂಶಗಳು ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. 1772 ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಒಂದು ರಹಸ್ಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

67.2.1 ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖಿ ಸರ್ಕಾರ

ಬಂಗಾಳ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಬಂಗಾಳ, ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ದ್ವಿಮುಖಿ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ದ್ವಿಮುಖಿ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಈಸ್ಟ್ ಕಂಪನಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ದೂಡಿತು. ಕೃಷಿಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಎರಡು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು, ಯುರೋಪಿಯನ್ ವರ್ತಕರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವಂತ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದುದರಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತು. ಬಂಗಾಳ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಂಡು ಕೇಳರಿಯದ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತು. ಹ್ಯಾರಿ ವರ್ಲೆಸ್ಟ್ 1767 ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಈತನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತ ಈತನೇ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಂಗಾಳದ ದುಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಆತನ ಅನಿಸಿಕೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ದ್ವಿಮುಖಿ ಸರ್ಕಾರ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದಷ್ಟು "ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಪಿತೂರಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಭ್ರಷ್ಟ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಾಗಲಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ ಬಂಗಾಳದ ಈ ದುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ವಿಚಲಿತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಕ ವರ್ಗ

ಈ ಘಟಕವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸುಲಭ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

67.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಘಟಕವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

1. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದು, ಅದರಿಂದಾದ ಅನಾಹುತಗಳು; ಕಂಪನಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ಶೋಚನಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ; ಲೆಸ್ಸಫೇರ್ ನೀತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು; ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕಂಪನಿಯ ಆಗು ಹೋಗುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಬಯಸಿದ್ದು ರೇಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಕಾರಣಗಳಾದವು.

2. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರೇಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಂದೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಮೇಲೆ ಹೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

3. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರೇಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಅವಗುಣಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆ ಈ ಅವಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಕ್ರಿಯಾರಹಿತವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಅನೇಕ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

67.1 ಪೀಠಿಕೆ

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದು, ಗಳಿಸಿದ ನಂತರ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದುರಾಡಳಿತ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸತ್ತಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಲೆಸ್ಸೇ ಫೇರ್ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ, ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದುದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹಾಗೂ ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಸತ್ತು ಒಂದು ರೀತಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬಯಸಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ - ಜನರಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಇನ್ನಿತರ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೌರ್ನರ್‌ಗಳನ್ನು ಗೌರ್ನರ್-ಜನರಲ್‌ನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆ ಭಾರತದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ನಡುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲದೆ, ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ದೋಷಗಳು

ಘಟಕ - 67

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ - ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ : ಗುಣಾವಗುಣಗಳು

67.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

67.1 ಪೀಠಿಕೆ

67.2 ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು

- **67.2.1** ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ
- **67.2.2** ಕಂಪನಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆ
- **67.2.3** ಲೈಸ್ಸೇಫೇರ್ ನೀತಿ
- **67.2.4** ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಸ್ಥೆ
- **67.2.5** ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

67.3 ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಮಸೂದೆ

67.4 ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳು

67.5 ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವಗುಣಗಳು

67.6 ಅವಗುಣಗಳ ಕಾರಣಗಳು

67.7 ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

67.8 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

67.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

67.10 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

67.11 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಋೂ)ಕಂಪನಿಯ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಭಾರತದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ 1773 ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

66.8 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ : ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.

ದಿವಾನಿ : ನಾಗರೀಕ ಸರ್ಕಾರ

ನಿಜಾಮತ್ : ಪೋಲಿಸ್, ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಂಗ.

66.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

1) ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳೆಂದರೇನು? ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಈ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ.

2) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವೆಂದರೇನು? ಅದು ಕಂಪನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿತ್ತೆ? ವಿವರಿಸಿ.

3) ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.

4) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

5) ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಗಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ದಿವಾನಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್‌ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ.

66.10 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1) A.B. Keith : *A Constitutional History of India*

2) J.P. Sudha : *Indian Constitutional Development*

3) V.D. Mahajan : *The Constitutional History of India.*

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್

ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೆಟ್ಟ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಘೋರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ವಿರೋಧಿಗಳು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಂಸತ್ತು ಹಾಗೂ ಇತರ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಕಾರ್ಯ ವೈಖರಿಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಹೊಂದಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಸರ್ಕಾರವಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯದಿಂದಾಗಿ 1773 ರಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯಿದೆ (ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಆಕ್ಟ್) ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತು. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಭಾರತದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದು, ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

66.7 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

ಅ) 1707 ರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನ ಮರಣಾನಂತರ ಮೊಘಲರ ಆಡಳಿತ ಶೀಘ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು.

ಆ) ಔರಂಗಜೇಬನ ನಂತರ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜರು, ನವಾಬರು ತಮ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಫ್ರೆಂಚ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ನಡುವೆ ಪೈಪೋಟಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಿಜಯ.

ಇ) ಪ್ಲಾಸಿ ಮತ್ತು ಬಾಕ್ಸಾರ್ ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಜಯ ಹಾಗೂ ಮೊಘಲರ, ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬ ಹಾಗೂ ಔದ್ ನವಾಬನ ಸೋಲು, ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಈ ಗೆಲುವಿನಿಂದಾಗಿ ಬಂಗಾಳದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಗಳಿಕೆ.

ಈ) ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಹಣಕಾಸಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ನಿಜಾಮತ್ ಅಧಿಕಾರ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಿತು. ಇದೇ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ.

ಉ) ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನಾಗರೀಕ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೂ, ಕಂಪನಿಯ ಭ್ರಷ್ಟ ನೌಕರರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಊ) ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಭೀಕರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ನೌಕರರ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ, ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ನಾಶ ಹಾಗೂ 1770 ರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮ ಬಂಗಾಳವನ್ನು ನಡುಗಿಸಿತು.

ಋ) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಕೆಟ್ಟ ಆಡಳಿತ, ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದ ಶೋಷಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಕಂಪನಿ ವಿರೋಧಿಗಳಿಂದ ಒತ್ತಡ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ನಿರ್ಧಾರ.

ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಶೇಖರಿಸಿ ಅಪಾರ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು. ಇಡೀ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮರಣ ಹಾಗೂ ವಲಸೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಬದುಕುಳಿದಿದ್ದ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಉಪ ಗೌರ್ನರನು ಮತ್ತೊಂದು ಗದಾ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗಿದ್ದ ಭೂಕಂದಾಯದ ದರವೇ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಶೇಕಡ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಂದಾಯವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದನು. ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾದ ಈ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಆಗಲೀ ಅಥವಾ ಆತನ ನಂತರ ಬಂದ ಗೌರ್ನರ್‌ಗಳಾಗಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು "ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಾಗಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ". ***(Cambrdige History of India, Vol V . 179)***

66.6 ಪರಿಣಾಮಗಳು

ಕಂಪನಿಯ ದುರಾಡಳಿತ ಹಾಗೂ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಅನೇಕ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಕಂಪನಿಯ ಭಯವಿಲ್ಲದೇ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನವಾಬನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಷ್ಟರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವು. ನೌಕರರ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂಪನಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಏರುಪೇರು ಮಾಡಿದರು. ಭೂಕಂದಾಯದ ಆದಾಯ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳು ಭೂಕಂದಾಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ £ 8,17,533 ವಸೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಿದ ಕಂಪನಿ, ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಾಳಿಯತ್ತ ಸಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ದುರಾಡಳಿತದಿಂದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ. ಈ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಪತ್ತಿನ ಹೊಳೆಯೇ ಹರಿಸಿದ್ದಿತು. ಬಂಗಾಳದ ಪ್ರಮುಖ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಈ ರೇಷ್ಮೆ ನೆಯ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರು. ತಮ್ಮ ಗೃಹ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಗಳಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನುರಿತ ಕರಕುಶಲ ಉತ್ಪಾದಕರ ಕೈಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಅಮಾನುಷ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಗೃಹ ಕೆಗಾರಿಕೆಗಳು ವಿನಾಶದತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿದವು.

ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮನ ಬಂದಂತೆ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರರ ಈ ನಡವಳಿಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸ್ಥಳಿಕರು ಸಹ ಈ ನೌಕರರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಶಿಸ್ತು ಮೂಡತೊಡಗಿತು.

ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಆರ್ಥಿಕ ವಿನಾಶದತ್ತ ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು". ಕಂಪನಿಯ ಒಬ್ಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಹೇಳಿರುವ ಈ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಭಾವ ಯಾವ ರೀತಿ ಇತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ನಂತರ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್‌ಗಳಾಗಿ ಬಂದವರು ಬಂಗಾಳದ ಆರ್ಥಿಕ ವಿನಾಶವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸಲು ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರೂ ಅವು ಫಲ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾರಿ ವರ್ಲಸ್ಟ್ 1767 ರಿಂದ 1769 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಆತ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು. ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಇತಿಹಾಸ, ಅಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು, ಕೃಷಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಕೃಷಿಕರಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಮೊತ್ತ, ಜಮೀನ್ದಾರರು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಮೊತ್ತ, ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಬೇಕಿತ್ತು. ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿ ಮುರ್ಷಿದಬಾದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಹ ಈ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಕೇವಲ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತೆ ಹೊರತು, ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಈ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ದಿನನಿತ್ಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿನಾಕಾರಣ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವರೆಂದು ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಉಂಟು.

ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಪಾಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ನೌಕರರು ತಮ್ಮ ನೇಮಕ ಒಂದು ಅವಕಾಶ, ಆ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯರ ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಭಯ ಹಾಗೂ ಹತೋಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನೀತಿಯುತ ಹಾಗೂ ಅನೈತಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡದೆ ಶೋಷಣೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದರು. 1770-71 ರಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿ (Controlling Counsilings Revenue) ಗಳನ್ನು ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್, ಪಾಟ್ನ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕತ್ತಾಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ತದನಂತರ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಮಿತಿ (Controlling Committee of Accounts) ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳು ಮೂಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬಂಗಾಳ ಆರ್ಥಿಕ ವಿನಾಶದತ್ತ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಗಳ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಳಶ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ 1770 ರಲ್ಲಿ ಘೋರವಾದ ಬರಗಾಲ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಈ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತರಷ್ಟು ಬಲಿಯಾದರು. ಬಂಗಾಳದ ಆಗಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಂದೂವರೆ ಕೋಟಿಯೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಘೋರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟ ಭ್ರಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಂದರ್ಭದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲೆತ್ನಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಆಹಾರ

ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಮಂಡಳಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುವುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

66.5 ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ

ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ದೋಚುವುದು ಒಂದು ನೀತಿಯನ್ನಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕಂಪನಿಯು ಈ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಬಯಸಿತ್ತು. ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯವನ್ನು ಬಂಗಾಳ ನೀಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಅಸಮಂಜಸ ನೀತಿಯನ್ನು ಕ್ಲೈವ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭಾಂಶವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಷೇರುದಾರರಿಗೆ ನೀಡುವುದು ಕಂಪನಿಯ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. 1765ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ನೀಡಿದ ಲಾಭಾಂಶ ಶೇಕಡ 6 ರಷ್ಟು. 1766 ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಶೇಕಡ 10 ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. 1767 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಶೇಕಡ 12.5 ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಲಾಭಾಂಶವನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ನೀಡುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಂಗಾಳಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರವೂ ಈ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 1767 - 68 ಹಾಗೂ 1768-69 ರ ಸಾಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಕಂಪನಿಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಂಪನಿ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಭೂಭಾಗ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿ ಈ ಭೂಭಾಗದಿಂದ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆದಾಯವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲು ಈ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನೀಡಲೇ ಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬಂಗಾಳದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಂಪನಿ ರಚಿಸಿತ್ತು. ಈ ಸೈನ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೆಚ್ಚವು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಕಂದಾಯದ ಮೂಲಕ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೇ ಕಂಪನಿಯು ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳ ವರ್ಷಾಸನವನ್ನು ಸಹ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. ಇತರ ಭಾರತದ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಮೊತ್ತ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಒಂದು ದಶಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಿವಾಳಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದವು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಣದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕಂಪನಿಯು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹೇರುವ ಮತ್ತು ಕ್ರೂರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಬಂಗಾಳದ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದಷ್ಟು ಕ್ಷೋಭೆ ಹಾಗೂ ಅಸಂತುಷ್ಟಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಂ ಡಿ. ಸ್ಯಾಂಡರ್‌ಸನ್ ಮಾಡಿರುವ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. "ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಪತ್‌ಭರಿತ ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಬಂಗಾಳ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವು ನೋವು, ವಿನಾಶ, ದೈನ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಬರಗಾಲ ತಂದೊಡ್ಡಲು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಕೇವಲ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಮಾತ್ರ". ***(India and British Imperialism).***

ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರೆಸಿಡೆಂಟನು ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರೂರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುಂದರವಾದ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರ ಹಾಗೂ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಸರ್ಕಾರವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಂಗಾಳದ

ನೀತಿಯನ್ನು ಇದು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಕ್ಲೈವ್ ಬಂಗಾಳದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನು. ಈತನ ಆಡಳಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ನೌಕರಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತು ಈ ಜನರ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಅರಸಿದವರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯುವಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ತದನಂತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಅರಸಿ ಬಂದವರೆಂದರೆ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೋಚಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಿ ಐಷಾರಾಮ ಜೀವನದ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡವರೇ ಇಂತಹ ನೌಕರರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಅಪಾರ ಹಣವನ್ನು ಅನೈತಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಿದ ನಂತರ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹಣದ ಬಲದಿಂದ ಪಡೆದು ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ಇತರರ ಅಸೂಯೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಇವರು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹಾಗೂ ದುರಹಂಕಾರದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕ್ಲೈವ್ ಯಾವುದೇ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ನಂತರ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಕ್ಲೈವ್ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. 1757 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಯಂತ್ರ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಅವರ ಅವಗುಣಗಳ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ, ಮುಂದುವರೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸುಧಾರಣೆ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ 1770ರಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯ ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು. ಬಂಗಾಳದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವದೇ ಈ ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯ ಉಪಯೋಗವಾಗಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್, ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಮೂವರು ಮಂಡಳಿಯ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಈ ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಿತಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೊರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಂಡಳಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಈ ಸಮಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪತ್ರಗಳ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಲಂಡನ್ನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಗೂ ಸಹ ರವಾನಿಸಬೇಕಿತ್ತು. 1769 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು. ಮಂಡಳಿಯು ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಎಷ್ಟೆ ಜೇಷ್ಠರಿದ್ದರೂ, ನಿಯುಕ್ತಗೊಂಡ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಬಹುಮತದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಮಂಡಳಿಯು ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ವಜಾ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು.

ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರನ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿ ನಿರ್ವಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೋಚಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಕಠಿಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅವರ ದುರಾಸೆಯನ್ನು ಮಟ್ಟಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಬಲ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ

ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕಂಪನಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ನಿಜಾಮತ್ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ನವಾಬ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಬಂಗಾಳದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಆದರೆ ಕ್ಲೈವ್ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ವಸ್ತುತಃ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನವಾಬನ ನಾಲ್ಕು ಉಪಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ವಶದಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರೆಸಿದನು. ನವಾಬ ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು, ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರು ಅವಿಧೇಯತೆ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಆತ ತನ್ನ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಫ್ರೆಂಚರನ್ನು ಬಂಗಾಳದಿಂದ ಹೊರಗಿಡಬಹುದೆಂಬುದು ಆತನ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಹಾಗೂ ಸುಂಕದ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಮೊತ್ತ ಕಂಪನಿಯ ಖಜಾನೆಗೆ ಸೇರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಂತೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಪಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಕಂಪನಿಯ ಬಂಗಾಳದ ಮಂಡಳಿಯ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು.

ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕ್ಲೈವ್‌ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹಾಗೂ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು. 1766 ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕೃತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿ ನೀಡಿತು. ಈ ಸೂಚನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಹಾಗೂ ಸುಂಕದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಖಜಾನಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆದಾಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ಬಂಗಾಳದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಂಪನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅರಿವಿಗೆ ಈ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸಮಯ ಮೀರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರದ್ದುಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ, ಬಂಗಾಳದ ಜನತೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸಿರದಷ್ಟು ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

66.4 ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ

ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಅವಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರಿವಿದ್ದುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಕ್ಲೈವ್ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅನಿಷ್ಠ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಈತ ಮಾಡಿದ. ಕಂಪನಿಯ ಎಲ್ಲಾ ನೌಕರರು ಮುಚ್ಚಳಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ನೀಡಿ, ತಾವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತನ್ನು ವಿಧಿಸಿದನು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರರ ಸಂಬಳ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಹ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಸರಿತೂಗಿಸಲು ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರಿಂದ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಂಘ (Society for Trade) ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಈ ಸಂಘದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಬಂದ ಲಾಭವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಹಾಗೂ ಸಿವಿಲ್ ನೌಕರರಲ್ಲಿ ಹಂಚುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ 1768 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಒಂದು ಅಧಿಕೃತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಈ ಸಂಘದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತು. ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಷೇಧದ

ಇಂಗ್ಲಿಷರು ನೇರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಅವರ ವರ್ಚಸ್ಸು ಬೆಳೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಪ್ಲಾಸಿ ಮತ್ತು ಬಾಕ್ಸಾರ್ ಕದನಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟಗಳು. ಈ ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಷಾ ಆಲಂ ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಎಲ್ಲಾ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಷರತ್ತಿಲ್ಲದೇ ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಅದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಘಟನೆಗಳು ಕಾರಣವಾದವು.

66.3 ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಬಾಕ್ಸಾರ್ ಕದನ (1764) ದ ನಂತರ ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಔಧ್‌ನ ನವಾಬ ಹಾಗೂ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟರೊಂದಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿದ ನೀತಿ ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಈತ 1750ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದರೆ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈತನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. 1750 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುತ್ವವೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈತನ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆದರೆ ಆಗ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಲಿಯಂ ಪಿಟ್‌ನನ್ನು ಆತ ಒಪ್ಪಿಸಲು ವಿಫಲಗೊಂಡನು. ಆದರೆ ಬಾಕ್ಸಾರ್ ಕದನದ ನಂತರ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ವಸ್ತುತಃ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು, ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಲ್ಲ ನಂಬಿಕಸ್ತ ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಯೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಹಾಗೂ ಮೊಘಲ್ ದೊರೆಯನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತ ಪದಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಆತನ ನೀತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳಾದವು.

ಔಧನ ನವಾಬನನ್ನು ಆತನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನವಾಬನು ಕಂಪನಿಗೆ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕೋರಾ ಮತ್ತು ಅಲಹಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಮೊಘಲ್ ದೊರೆಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನೀಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಬೇಕು ಎಂಬುದು ಕ್ಲೈವ್‌ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಮೊಘಲ್ ದೊರೆ ಬಂಗಾಳದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ಈ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಹಣಕಾಸಿನ ಆಡಳಿತ, ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ, ಇತರ ಸುಂಕಗಳ ವಸೂಲಿ, ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ವಶಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮೊಘಲ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಎರಡು ಕರ್ತವ್ಯ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿವಾನಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ನಿಜಾಮತ್. ದಿವಾನಿ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನ ನಿಜಾಮತ್ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಯಿತು. ನಿಜಾಮತ್ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ಪೋಲಿಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವರಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದನು. ಈ ರೀತಿ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ

ಡೂಪ್ಲೆಯ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದು ಫ್ರೆಂಚರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು, ಡೂಪ್ಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಳ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಡೂಪ್ಲೆ ತನ್ನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ನಿಜಾಮನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಿಕ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಈ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಆತ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಡೂಪ್ಲೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ, ಇಂಗ್ಲಿಷರು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಿಕ್ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಹಾಗೂ ಫ್ರೆಂಚರ ಮಧ್ಯೆ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಫ್ರೆಂಚರು ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ರಾಬರ್ಟ್‌ಕ್ಲೈವ್ ಎಂಬ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನುವಹಿಸಿದ್ದನು.

ಆಂಗ್ಲೊ-ಫ್ರೆಂಚರ ಪೈಪೋಟಿ, ಅವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಿಜಯ, ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬ ಸಿರಾಜುದೌಲನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿತು. 1756 ರಲ್ಲಿ ಅಲೀವರ್ದಿಖಾನ್ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಿರಾಜುದೌಲ ಬುದ್ಧಿವಂತ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಂಗ್ಲೊ-ಫ್ರೆಂಚ್ ಪೈಪೋಟಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ಆತನ ಆತಂಕವಾಗಿತ್ತು. ಫ್ರೆಂಚರ ಧಾಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೋಠಿಗಳ ಸುತ್ತ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದರು ಹಾಗೂ ಹೂಗ್ಲಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಿರಾಜುದೌಲ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಕೋಟೆಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದಾಗ ಸಿರಾಜುದೌಲ ಕಲ್ಕತ್ತಾವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರನ್ನು ಹೊರ ಓಡಿಸಿದನು. ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಸಿರಾಜುದೌಲನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಕಲ್ಕತ್ತಾವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದುದಲ್ಲದೆ, ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದನು. ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್ ಸಿರಾಜುದೌಲನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವಲು ಫ್ರೆಂಚರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಂಶಯಪಟ್ಟನು. ಸಂಶಯವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ, ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಿರಾಜುದೌಲನ ವಿರುದ್ಧ 1757 ರಲ್ಲಿ ಕದನ ಹೂಡಿದನು. ಪ್ಲಾಸಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿರಾಜು ದೌಲನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಬಂಗಾಳದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ಲಾಸಿ ಗೆಲುವು ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಯಿತು.

ಸಿರಾಜುದೌಲ ಮತ್ತು ಆತನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಅನೇಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನಿಂದ ಈಸ್ಟ್ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಸ್ತಾಂತರವಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಬೇಡಿಕೆ ಅತಿಯಾದಾಗ ಸಿರಾಜುದೌಲನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಮೀರ್‌ಖಾಸಿಮ್ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದನು. 1764 ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬಾಕ್ಸರ್ ಕದನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ದೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ವಿಜಯಿಗಳಾದರು. ಮೀರ್‌ಖಾಸಿಮ್, ಔಧ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನವಾಬ ಮತ್ತು ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಷಾ ಆಲಂ ಅವರ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಈ ಕದನದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಯುದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಪರಿಣಾಮಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಗರೀಕರು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅದಲ್ಲದೇ ಕಂಪನಿಯ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತು ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಸಂಸತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೇರಿತು. ಸಂವಿಧಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಹ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟವಾಯಿತು.

66.2 ದಿವಾನಿ ಕೊಡುಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಗಳು

1707 ರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬ್ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮೊಘಲರಲ್ಲಿ ಈತ ಅಂತಿಮ ಸಾಮ್ರಾಟ. ಈತನ ನಂತರ ಮೊಘಲರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ತ್ವರಿತಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗಿತು. ಈ ಅವನತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆ ಹಾಗೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಭಾರತದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಅದುವರೆವಿಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಲೋಭನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಈ ನಿರ್ವಾತವನ್ನು ತುಂಬುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರೆಯಲಾಗದ ಸಂಗತಿ. ಕಂಪನಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಅರಿತರು.

ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ಕಂಪನಿಯನ್ನು "ಶಾಂತಿಯುತ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆ" ಯಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುವತ್ತ ಉತ್ತೇಜಿಸಿದವು. ಪ್ರಥಮ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮೊಘಲರ ಅವನತಿ ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ನಿರ್ವಾತ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ನಿರ್ವಾತವನ್ನು ತುಂಬಲು ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಬಂಗಾಳ, ಬಿಹಾರ್, ಒರಿಸ್ಸಾ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರಭಾಗಗಳು ಹಾಗೂ ಹೈದರಬಾದ್ ಮೊಘಲರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಮೊಘಲರ ಭೂ ಅಧಿಕಾರ ದೆಹಲಿ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮರಾಠರು ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿದ್ದು, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಟ್ರಾವಂಕೂರ್ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿದ್ದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ಅಕ್ಬರ್‌ನಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನವರೆಗೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಸಿಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕರು, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೈನಿಕರು, ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಕೋಮಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು ಅಲ್ಲಲ್ಲೆ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕಂಪನಿ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯಾರ ಮೇಲು ವಿಶ್ವಾಸವಿರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಕೋಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸಹ ಸೇವೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಮೊದಲ ಅಂಶ.

ಕಂಪನಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಎರಡನೇ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಲ್ಲೆ ಪ್ರಭಾವ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಉಂಟಾದ ಪೈಪೋಟಿ. ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವ ವಲಯದೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಫ್ರೆಂಚರೂ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಾಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೀರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಖಾಯಂಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿಚೇರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚರು, ಕಂಪನಿಯ ಗೌರ್ನರ್

ಘಟಕ - 66 ನಿಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

66.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಘಟಕವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀವು ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

1) ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಾದ ಯುದ್ಧಗಳು, ಕಂಪನಿ ನೌಕರರ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹಾಗೂ ಅನೀತಿಯುತ ವ್ಯವಹಾರ, ಮೊಘಲರ ಅವನತಿ ಹಾಗೂ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಘಲರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಮಯ ಸಾಧಕತನ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕೈಸೇರುವಂತಾಯಿತು.

2) ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳೆಂದರೇನು? ಅದು ಯಾವ ರೀತಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದಿತು.

3) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯನೀತಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಯಾವ ರೀತಿ ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆ ತೋರಿಸಿ, ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತರು ಎಂಬ ಅಂಶ.

4) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬೀರಿತು.

5) ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾದ ಘೋರ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದ ಕೃಷಿಕರ ಜೀವನದ ಮೇಲಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ಈ ಘಟಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟಕ ಓದಿದ ನಂತರ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

66.1 ಪೀಠಿಕೆ

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಘಟನೆಯೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದು. ಈ ಘಟನೆ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಈಸ್ಟ್ ಕಂಪನಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹದ ಘಟ್ಟ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಸಹ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಬಂಗಾಳದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮುಂದಿನ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಸ್ವಾರ್ಥ ಹಾಗೂ ಅನೀತಿಯುತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾದ ಬಂಗಾಳವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳುಗೆಡವಿದರು. ಅತ್ಯಂತ ಅಮಾನುಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿದ ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು-ಒಂದು ಕಡೆ ಮೊಘಲರ ಅವನತಿಯ ಸಂಕೇತವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಸಾಹತುಗಳ ಏಳಿಗೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದರು. ಈ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಘೋರ

ಘಟಕ - 66

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು : ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು

ವಿನ್ಯಾಸ

66.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

66.1 ಪೀಠಿಕೆ

66.2 ದಿವಾನಿ ಕೊಡುಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಗಳು

66.3 ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು

66.4 ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ.

66.5 ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ

66.6 ಪರಿಣಾಮಗಳು

66.7 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

66.8 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

66.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

66.10 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

5) ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ : ಆಪಾದಿತ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿ

6) ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನು : ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾನೂನುಗಳು

7) ಮೇಯರ್ : ಪುರಸಭೆ ಹಾಗೂ ಪುರಸಭೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ

8) ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್ : ಮೇಯರ್ ನಂತರದ ಪುರಸಭಾಸದಸ್ಯ

65.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

1) 1650 ರಿಂದ 1773 ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ.

2) ಬೊಂಬಾಯಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.

3) ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ

4) ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

(a) ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕಾನೂನುಗಳು

(b) ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಪಾತ್ರ

(c) ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

(d) ಮೇಯರ್ ಹಾಗೂ ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ

65.10 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1) A.B. Keith : ***A Constitutional History of India***

2) J.P. Sudha : ***Indian Constitutional Development***

3) V.D. Mahajan : ***The Constitutional History of India.***

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್

ಸಲ್ಲಿಸದವನಿಗೆ ಅಮಾನವೀಯವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಾಟಿ ಏಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

1726 ಮತ್ತು 1753 ರ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸನ್ನದುಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆ ಇಲ್ಲೂ ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮಟ್ಟದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿತ್ತು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರಿಗಾಗಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಯಿತು.

ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಈ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದೋಷವೆಂದರೆ, ಭಾರತೀಯರನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡದೇ ಅನ್ಯಾಯವೆಸಗಿದ್ದು. 1726 ಮತ್ತು 1753 ರ ಸನ್ನದುಗಳು ಭಾರತೀಯರನ್ನು ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (Jurors)ಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ಭಾರತೀಯರು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಒಂದು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ 1718 ರಿಂದ 1728 ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಕೆಳದರ್ಜೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಭಾರತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ರಾಗಲಿ, ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯಾಗಲೀ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ನೇಮಕವಾಗಲು ಒಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು.

65.7 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

ಈ ಘಟಕ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸರಳವಾದ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ವಿವಿಧ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

65.8 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

1) ಕೋಠಿ : ಗೋದಾಮು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿಕೇಂದ್ರ

2) ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ : ಪ್ರಾಂತ್ಯ

3) ಗೌರ್ನರ್ : ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ

4) ಶಾಂತಿ ಪಾಲಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ : ಶಾಂತಿ ಪಾಲನೆ ಹಾಗೂ ಕೆಳದರ್ಜೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ

ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತೋಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅಪರಾಧಿ ಹಾಗೂ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಲಾಯಿತು. 1700 ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಅದೇ ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಹ ಕಲ್ಕತ್ತಾಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. 1704 ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸದಸ್ಯರ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಸಮಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಛೇರಿ ನಡೆಸಿದುದಕ್ಕೆ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ.

ಸುತನಾತಿ, ಗೋವಿಂದಪುರ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಖರೀದಿಸಿತ್ತು. ಈ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕಿನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಕಂಪನಿ ತನ್ನ ನೌಕರರ ಮೂಲಕ ನಿಯತವಾಗಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಚಾರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದವು.

ಕಛೇರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಾರತೀಯರು ಹಾಗೂ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1755 ರಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೇಯರ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಎರಡು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮೂರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ತಿಂಗಳ ಆವರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಭಾರತೀಯರ ಹಾಗೂ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ತಾರತಮ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಆಪಾದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರನ್ನೂ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ ಸೇಷನ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಎರಡನೇ ವಿಧದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಐವರು ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ನೀತಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಲೆಕ್ಟರ್ಸ್ ಕಛೇರಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ಪಾವತಿಸಿದೇ ಇದ್ದವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮುಂದಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾದವು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಜಮೀನ್ದಾರನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ತನಗೆ ಕಂದಾಯ

ಮೇಲ್ಮನವಿಗಳು ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 1704 ರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಮಿರಾಲ್ಟಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಮನವಿಯು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1680 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಕಂಪನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಗುರುತರವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗಾಗಿ ಮರಣ ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಚೌಲ್ಟ್ರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1727 ರಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಷೇರಿಫ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವು. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ಥಳಿಯರು ಮಾಡಿದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 1800 ರಲ್ಲಿ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

65.6 ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನಿತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿದ್ದ ಮದ್ರಾಸ್ ಅಥವಾ ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಅಥವಾ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದು ಕಂಪನಿಯು ಪರಿಗಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಕಂಪೆನಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. 1661 ರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸನ್ನದು ಪ್ರಕಾರ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಮೇಲ್ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಗೌರ್ನರ್ ನೇಮಕವಾಗದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಡ್ಮಿರಾಲ್ಟಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಹ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. 1686 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಮೊಘಲರ ವಿರುದ್ಧ ಒಂದು ನೌಕಾ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಿತು. ಈ ನೌಕದಳದ ಅಧಿಪತಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು, ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ 1688 ಹಾಗೂ 1693 ರಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಜಾಬ್ ಚಾರ್ನಾಕ್ 1690 ರಲ್ಲಿ ಸುತನಾತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈತ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಬಯಸಿದನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೆ 1693 ರಲ್ಲಿ ಆತ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಕೆಂಪು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡಲ್ಗಳ್ಳರ ಹಾವಳಿಯು ಮಿತಿಮೀರಿದುದರಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ರದ್ದುಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂದೂಡಲಾಯಿತು. 1698 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಠಿ

ಮೂರು ಕಮೀಷನ್ನರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ರಿಕ್ವೆಸ್ಟ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಐದು ಪಗೋಡಾ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಗೌರ್ನರ್ ಮಂಡಳಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಶಾಂತಿಪಾಲನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ (Justice of Peace) ರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

1718 ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಕೆಳದರ್ಜೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಜುಡಿಕೇಟರ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು.

65.5 ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ 1666 ರವರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಇತರ ಯೂರೋಪಿಯನ್ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯರು ಒಳಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅವರು ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರು. 1678 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಟ್ರೇನ್‌ಷಾಮ್ ಮದ್ರಾಸಿನ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕವಾದನು. ಈತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದನು. 1666 ರಿಂದ 1678 ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (grand jury) ಮತ್ತು ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ಮಿಶ್ರ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (mixed petty jury) ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು. ಮಿಶ್ರ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. 1678 ರಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾದರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಜ್ಯೂರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1686 ರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಮಿರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಬೊಂಬಾಯಿ ಮಾದರಿಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಮದ್ರಾಸಿಗೆ 1688 ರಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಕಾರ್ಪೋರೇಷನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾರ್ಪೋರೇಶನ್ ಒಬ್ಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೇಯರ್ ಹಾಗೂ ಹನ್ನೆರಡು ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಜೇಷ್ಠ ಮೂರು ಸದಸ್ಯರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನವರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಹೇರಲಾಯಿತು. ಇನ್ನಿತರ ಸದಸ್ಯರು ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರು ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯರೂ ಸಹ ಆಗಿರಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಪೋರೇಶನ್ ಸುಂಕ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಪುರಸಭೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನಾಗಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಪೋರೇಶನ್ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಮೇಯರ್ ಹಾಗೂ ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರು. ಅದೇ ಮೇಯರ್ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಜೇಷ್ಠ ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳು ಶಾಂತಿಪಾಲನ ನ್ಯಾಯಧೀಶರಾಗಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಅಡ್ಮಿರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1689 ರಿಂದ 1692 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಮಿರಾಲ್ಟಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾದುದ್ದರಿಂದ,

ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಾಗರ ಸಂಬಂಧದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಸಿವಿಲ್ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತು ಈ ಸನ್ನದು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆತನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಮೊಘಲರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಿ 1690 ರ ನಂತರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತರದ ಏರಿಳಿತ ಉಂಟಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಿತು. 1718 ರವರೆಗೆ ಇದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಬೂನ್‌ನ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹಿಂದೂಗಳಿಗೂ, ಒಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಗೂ, ಒಬ್ಬ ಪಾರ್ಸಿಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇಯವನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್‌ರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮರಣ ದಂಡನೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿ ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ಮುಂದೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಮನವಿಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಬಹಳ ಅಪರೂಪವಾಗಿದ್ದವು.

1668 ರಿಂದ 1690 ರವರೆಗಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು 1718 ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಹಿಂದಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 1718 ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಂಪನಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವಾಗಿತ್ತು. 1718 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (ಜ್ಯೂರಿ)ಗಳು ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುತ್ತಿದ್ದರು. 1718 ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮೇಯರ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು 1728 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1726 ರಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾರ್ಪೋರೇಷನ್ ಅನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾರ್ಪೋರೇಷನ್ನಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಮೇಯರ್ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಗೆ ಆಲ್ಡರ್ ಮನ್‌ಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಲ್ಡರ್ ಮನ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಂಭತ್ತಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರ ಪೈಕಿ ಏಳು ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಮೇಯರ್ ಹಾಗೂ ಇಬ್ಬರು ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳು ಸೇರಿ ಮೇಯರ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಮೇಯರ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈಗಾಗಲೇ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೋಠಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1753 ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸನ್ನದನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆಲ್ಡರ್‌ಮನ್‌ಗಳ ಹುದ್ದೆ ಖಾಲಿಯಾದಾಗ ಅದನ್ನು ತುಂಬಬೇಕಿತ್ತು. ಮೇಯರ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ರಲ್ಲದವರಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ತರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ಪರಮೋನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಂಡಳಿ ಈ ವಿಧಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಇದೇ ವಿಧಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಸಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ನಾಲ್ಕನೆ ವಿಧಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ನೋಂದಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿತ್ತು. ಮನೆ ಹಾಗೂ ಜಮೀನಿನ ಕ್ರಯ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಈ ವಿಧಿಯನ್ವಯ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಐದನೇ ವಿಧಿ ವಿವಿಧ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿತ್ತು. ಆರನೇ ವಿಧಿಯು ಸೈನಿಕ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಸೈನಿಕ ಅಶಿಸ್ತು, ದಂಗೆ, ದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಪಿತೂರಿ ಕಾರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈ ವಿಧಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸೌಮ್ಯ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಧಿಗಳು ಸೂಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 1670 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕಾನೂನುಗಳು ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನುಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬೊಂಬಾಯಿ ಆಡಳಿತವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸೈನಿಕ ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದು, 1724 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, 1670 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಕಾನೂನುಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು ಹೋಗಿದ್ದವು.

ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ರೂಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಾಹೀಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿದ್ದರು. ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಉಪಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಎರಡನೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ಸಹ ಜ್ಯೂರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. 1672 ರಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಶಾಂತಿಪಾಲನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ (Justice of Peace) ನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (ಜ್ಯೂರಿ) ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿಗಳ ಹಾಜರಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ 1683 ರ ಆಗಸ್ಟ್ 3 ರಂದು ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಒಂದು ಸನ್ನದನ್ನು ಕಂಪೆನಿಗೆ ನೀಡಿದನು. ಈ ಸನ್ನದಿನಲ್ಲಿ ಅಡ್ಮಿರಾಲ್ಟಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ರಚನೆಗೆ

65.4.2 *ಕಂಪನಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ*

ದೂರದ ವಸಾಹತನ್ನು ನೇರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲವೆಂದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆ ಭಾವಿಸಿದುದರಿಂದ 1668 ರಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ತನ್ನ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. 1668 ರವರೆಗೆ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲಾದ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸನ್ನದುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಕೋಠಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಗವರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಮಾಲಿಕತ್ವ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಾಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಸೂರತ್‌ನ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವ ಏರ್ಪಾಟನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುವಿನ ರಕ್ಷಣೆಗೋಸ್ಕರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದರಬೇಕೆಂಬ ಆದೇಶವನ್ನು ಸಹ ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಸೂರತ್ ಗೌರ್‍ನರ್ ನೀಡಿದ್ದನು. ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರವೂ ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನು ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ 1754 ರವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

1669 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಭಾರತದ ಕೋಠಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಕಾನೂನು ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ 1670 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆ ವಿಧಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತುದಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳು ಈ ಕಾನೂನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಂಗ್ಲಿಕಾನ್ ಚರ್ಚ್‌ನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪೂಜೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೂ ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇತರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವುದು, ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗುವುದೆಂದೂ ಹಾಗೂ ಈ ರೀತಿಯ ಅಪರಾಧಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಈ ವಿಧಿಯು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತ್ತು.

ಎರಡನೇ ವಿಧಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನ್ಯಾಯ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವುದು ಈ ವಿಧಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ನ್ಯಾಯದ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ವಿಧಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ(ಜ್ಯೂರಿ) ಗಳ ಮೂಲಕ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಈ ವಿಧಿಯು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಜ್ಯೂರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕೆ ನಿಗಧಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ದಸ್ತಗಿರಿಯ ಆಜ್ಞಾ ಪತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಈ ವಿಧಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಮೂರನೇ ವಿಧಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರ್‍ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜ್ಯೂರಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ಈ ವಿಧಿ ತಿಳಿಸಿತು. ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನವನಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ, ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜ್ಯೂರಿಗಳು

ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಸುಲಭ ಯಾಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಅದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಸಾಹತುವಾಗಿತ್ತು.

65.4.1 1668 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

ಗುಜರಾತಿನ ಸುಲ್ತಾನನು 1534 ರಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಕಾನೂನನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. 1665 ರಲ್ಲಿ ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ವಿವಾಹದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆ ನೀಡಿದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಕಾನೂನು. ಈ ದ್ವೀಪ ತಮ್ಮ ಹತೋಟಿಗೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದೊರೆಯ ಈ ವಸಾಹತನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗ್ಗಾಗ್ಗೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ನೇತೃತ್ವದ ಮೊಘಲ್ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಮರಾಠರು ಶಿವಾಜಿಯ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲದೇ ಯೂರೋಪಿನ ವೈರಿಗಳಾದ ಡಚ್ಚರು ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಈ ದ್ವೀಪದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಕಬಳಿಸಲು ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಬದಲು, ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದವರನ್ನು ಸೈನಿಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಪ್ರಕಾರವೇ ಆಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1665 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಗಳನ್ನು ಥಾಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಬಳಿ ಅಥವಾ ಉನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಿದ್ದ ಬೇಸ್ಸಿನ್‌ಗೆ ರವಾನಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಂದ ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಹಂಫ್ರಿಕುಕ್ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೆ ಶಾಂತಿ ಪಾಲಕ ನ್ಯಾಯಧೀಶರ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಕುಕ್‌ನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈತ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ತಿರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ನಂತರ ಬೊಂಬಾಯಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದವನು ಸರ್ ಗ್ರೇವಿಸ್ ಲೂಕಾಸ್ ಎಂಬುವನು. ಈತ ಕುಕ್ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದನು. ಅಪಾದಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿ ಪಾಲಕ ನ್ಯಾಯಧೀಶನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಲೂಕಾಸ್ ನಂತರ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದವನು ಹೆನ್ರಿಗ್ಯಾರಿ. ಸಿವಿಲ್ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವ ಪಡೆದಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಬ್ಬನನ್ನು ನ್ಯಾಯಪಾಲನೆಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಈತ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆತನ ಕೋರಿಕೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. 1665 ರ ನಂತರ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೆಲಕಾಲ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥೈಸಿಸಿ ನ್ಯಾಯಾದಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೋಠಿಯ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ನೌಕರನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯ ಉಗ್ರಾಣವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ನೌಕರನಾಗಿದ್ದನು. ಮೂರನೇ ಸದಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದ ಸುಂಕ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿನ ಮಂಡಳಿಯು ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿದ್ದ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉಗ್ರಾಣದ ನಿರ್ವಾಹಕನಾಗಿದ್ದನು. ಮೂರನೇ ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಬೊಂಬಾಯಿ ಕೇಂದ್ರದ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಹಾಗೂ ನೌಕರರ ಹತೋಟಿಗೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಕ್ಷಣದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಹೊರತು ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಂಪನಿಯು ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಆಡಳಿತದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗೌರ್ನರ್ ತನ್ನ ಮಂಡಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಕೋಠಿಗಳ ಮಧ್ಯದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಕೋಠಿಗಳ ನೌಕರರು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಲಂಡನ್ನಿನ ಕಂಪನಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯ ಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿನ ನಿರ್ದೇಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಲಂಡನ್ನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಕಂಪನಿಯ ಯಾವುದೇ ನೌಕರರನ್ನು ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯಿಂದ ವಜಾಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ನೌಕರನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಕಂಪನಿಯು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣವನ್ನು ನೀಡಿದೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕರೆಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶೀಘ್ರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು ಇನ್ನೂ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮಧ್ಯೆ ದೂರ ಬಹಳವಾದುದರಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ಲಂಡನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭಾರತದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಲು ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲ ಲಂಡನ್ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು.

65.4 ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳ ಹುಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ವಿಷಯ. ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಸಹ

ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1686 ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಠಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸೈನಿಕರ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್-ಜನರಲ್, ಅಡ್ಮಿರಲ್ ಮತ್ತು ಕಮಾಂಡರ್-ಇನ್-ಚೀಫ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಕಂಪನಿ ಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನ ಡೈರಕ್ಟರ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿಯೂ ಸಹ ಆತನನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಜಾನ್ ಚೈಲ್ಡ್ ಬೊಂಬಾಯಿಯಿಂದ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಹ ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. 1687 ರಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಕೂಡ ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ಜಾನ್ ಚೈಲ್ಡ್ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ನೀತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಆತ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಜಾನ್‌ಚೈಲ್ಡ್ 1690 ರಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಆತನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. 1693 ರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್-ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಕಮಾಂಡರ್-ಇನ್-ಚೀಫ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸರ್‌ಜಾನ್ ಗೋಲ್ಡ್‌ಬರ್ಗ್‌ಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಆತನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯಾಯಿತು. ಜಾನ್‌ಗೇಯರ್ ಎಂಬಾತನನ್ನು ಆತನ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್-ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಬೊಂಬಾಯಿ ಗವರ್ನರ್ ಆಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. 1694 ರಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಡ್ ಬರ್ಗ್ ಮರಣ ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ ತೆರವಾದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಜಾನ್ ಗೇಯರ್‌ನನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಬದಲು ಆತನು ಬೊಂಬಾಯಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಹಿಗ್ಗಿನ್ ಸನ್ ಎಂಬಾತನನ್ನು ಆತನ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್-ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬೊಂಬಾಯಿಯಿಂದ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್-ಜನರಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ತದನಂತರ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್‌ನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1715 ರಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸಹ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಗೌರ್ನರ್ ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. 1700 ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಕೂಡ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೂ ಸಹ ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್‌ನನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ 1700 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್-ಗೌರ್ನರ್‌ನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ನೇರವಾಗಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ಕಂಪನಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

65.3 ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ

ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್-ಗೌರ್ನರ್ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲು ಕಂಪನಿ ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಮಂಡಳಿ ಅಥವಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಅನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಗೌರ್ನರ್ ಈ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮೂಲಕ ಒಟ್ಟು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಮಂಡಳಿಯ ಒಟ್ಟು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲು ಗೌರ್ನರನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಪರಿಮಿತಗಳಿದ್ದವು. 1674 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್

65.2 ಪ್ರಾರಂಭದ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವರೂಪ

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರಯಾನಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ವರ್ತಕರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಬಂದ ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೋಠಿಗಳು ಮತ್ತು ಜನವಸತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸರಳವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವರ್ಷಗಳುರುಳಿದಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದುದಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಕೋಠಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಮತ್ತು ಜೊತೆಯಲ್ಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನೆಲಸಿಗರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಳವಾಯಿತು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ರಾಜರಿಂದ ರಿಯಾಯಿತಿ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೂ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಭೂಭಾಗದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಆ ಮೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಮದ್ರಾಸ್, ಬೊಂಬಾಯಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕತ್ತಾ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವು ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡಳಿಯ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಠಿಯಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ಮಂಡಳಿಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಥವಾ ಗೌರ್ನರ್ ಎಂದು ಸಂಭೋದಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಡಳಿತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಠಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ನೀತಿಯನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಲಂಡನ್ನಿನ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಭಾರತ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಬಹು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶವಾದುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಶೀಘ್ರ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂರತ್ ಪಟ್ಟಣವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೇಂದ್ರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಭಾರತದ ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸೂರತ್‌ನಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸೂರತ್ ಕೇಂದ್ರ ನ್ಯೂನ್ಯತೆಯೆಂದರೆ, ಸೂರತ್ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸೂರತ್ ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೂರತ್ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ, ಅಂದರೆ 1657 ರಿಂದ 1686 ರವರೆಗೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. 1682 ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಚೈಲ್ಡ್ ಸೂರತ್ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನಿಯುಕ್ತಗೊಂಡನು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಅವನನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿಯ

ನಿಮ್ಮ ಸುಲಭ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಈ ಘಟಕವನ್ನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

65.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಘಟಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯ ವಸತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 1773 ರವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯಕಾಲದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿಯು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟಕವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳು ನಿಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

1) ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ 1668 ರವರೆಗೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. 1668 ರ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು.

2) ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ 1650 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ನೇರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. 1650 ರಿಂದ 1773 ರವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ತರುವವರೆವಿಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ರೀತಿಯು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

3) ಕಲ್ಕತ್ತ ಅಥವಾ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡುಕೊಂಡರು. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಹಕ್ಕಿನೊಡನೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ತದನಂತರ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಂಪನಿಯು ಸಹ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು.

65.1 ಪೀಠಿಕೆ

1600 ರಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ, ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಈ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೆಂದು ಯಾರು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಆಳಲು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲದೇ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲದೇ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆಧಾರಿಸಿ ಅನೇಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಸಹ ಜಾರಿಗೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೋಠಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಆಡಳಿತ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತಾವೇ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ಘಟಕ ಮದ್ರಾಸ್, ಬೊಂಬಾಯಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕತ್ತಾ (ಬಂಗಾಳ) ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಘಟಕ - 65

ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸರ್ಕಾರಗಳು (1773 ರವರೆಗೆ)

ವಿನ್ಯಾಸ

65.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

65.1 ಪೀಠಿಕೆ

65.2 ಪ್ರಾರಂಭದ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವರೂಪ

65.3 ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ

65.4 ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

65.4.1 1668 ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

65.4.2 ಕಂಪನಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ

65.5 ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

65.6 ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು

65.7 ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸೋಣ

65.8 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

65.9 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

65.10 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಮೊಘಲರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

4) ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯವೇರ್ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋದರು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡರು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಅವನತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ವರದಾನವಾಯಿತು. ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಿಕ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು.

5) ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ದಖ್ಖನ್ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮೊಘಲರ ಅವನತಿ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಕಂಪನಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ, ಬರ್ದವಾನ್, ಮಿಡ್ನಾಪುರ್, 24 -ಪರಗಣ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತಾಗಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

64.12 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

ಮಲಬಾರ್ ತೀರ	:	ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ
ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರ	:	ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿ ತೀರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ
ಕೋಠಿ	:	ಉಗ್ರಾಣ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರ
ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಹಕ್ಕು	:	ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಪೋಲಿಸ್ ಅಧಿಕಾರದ ಹಕ್ಕು
ರೆಸಿಡೆಂಟ್	:	ದೇಶಿಯ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಗಾ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

64.13 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

1) ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಹಾಗೂ ದೇಶಿಯ ರಾಜರ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.

2) ಬಂಗಾಳ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

3) ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

4) ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಗಳಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ.

64.14 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1) A.b. Keith : ***A Constitutional History of India***
2) Banerjee : ***Indian Constitutional Development, Vol - I***
3) J.P. Sudha : ***Indian Constitutional Development***

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್

ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ನವಾಬನು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಇದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಆದರೆ 1757 ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬ ಸಿರಾಜ್‌ವುದೌಲಾ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿ ಸೋತ ನಂತರ ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಮೊಘಲರ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ನವಾಬನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಟಂಕಿಸಲು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕಂಪನಿ ಗಳಿಸಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಗವೆಂದರೇ ಕಂಪನಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಕೋಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಮೂಲಕ ಬಲಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕುಯುಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ನವಾಬನ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿ ಮೀರ್‌ಜಾಫರ್‌ನನ್ನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ನಂತರ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಮೀರ್ ಜಾಫರ್ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಂಪನಿಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ವಶಕ್ಕೆ ನೀಡಿದನು. ಮೀರ್‌ಜಾಫರ್‌ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ಕಂಪನಿ, ರಕ್ಷಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನವಾಬನಿಂದ ಪಡೆಯಿತಲ್ಲದೆ, ನವಾಬನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಇರಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ನಂತರ ಕಂಪನಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು.

1760 ರಲ್ಲಿ ಮೀರ್‌ಜಾಫರ್‌ನನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಇಳಿಸಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೀರ್ ಖಾಸಿಂನನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೇಮಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಮೀರ್‌ಜಾಫರ್‌ನ ನವಾಬಗಿರಿಯಲ್ಲಿ 24 ಪರಗಣ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ಮೀರ್ ಜಾಫರ್‌ನಿಂದ ಬರ್ದವಾನ್, ಮಿಡ್ನಾಪುರ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತಾಗಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಫಲ ನೀಡದೆ, ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕಂಪನಿಯು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಸೇರಿದಂತ, 24-ಪರಗಣ, ಮಿಡ್ನಾಪುರ, ಬರ್ದವಾನ್ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತಾಗಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ನೇರವಾದ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯು ಅಧಿಪತಿಯಾಯಿತು.

64.11 ಸಾರಾಂಶ ಗ್ರಹಿಸೋಣ

1) ವ್ಯಾಪಾರಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇತ್ತು.

2) ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದು ಆಚಿನ್ ರಾಜನಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತಾವೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ತನ್ನ ನೌಕರರ ಮೇಲೆ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು.

3) ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ನಿಯೋಗಗಳು

64.9 ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ

ಸರ್ ವಿಲಿಯಂ ನೋರಿಸ್ ವಿಫಲಗೊಂಡ ನಂತರ ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರಿಂದ ರಿಯಾಯಿತಿ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿತು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಚದ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಹಳೇ ಕಂಪನಿ ತಾನು ಅದುವರೆವಿಗೂ ಪಡೆದಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೂ, ಮೊಘಲರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖವಾದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. 1709 ರಲ್ಲಿ ಹಳೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕಂಪನಿಗಳು ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಂಪನಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಹಳೇ ಕಂಪೆನಿಯ ಎಲ್ಲಾ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳು ವಿಲೀನಗೊಂಡ ಕಂಪೆನಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಂಡಿತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕು ಅಭಾದಿತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ನೂತನವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು. 1714 ರಿಂದ 1717 ರ ಮಧ್ಯೆ ಜಾನ್ ಸುರ್‌ಮನ್ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೊಘಲರೊಡನೆ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ 1707 ರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಆತನ ಮರಣಾನಂತರ ಮೊಘಲರು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡರು. ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸುಭೇದಾರರು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣಗೊಂಡವು.

ಜಾನ್‌ಸುರ್‌ಮನ್ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟ ಫರೂಕ್ ಸಿಯಾರ್‌ನಿಂದ ಮೂರು ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳು ಗುಜರಾತ್, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪಡೆದ ಸುಂಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸೂರತ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯು ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಫರೂಕ್ ಸಿಯಾರ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳು ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಹೊರಗೂ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್‌ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಠಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಂಪನಿ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮೊಘಲರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನಿಗೆ ನೀಡಿದ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿಯು ಬಂಗಾಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲೀ ಹೊಸ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಪಡೆದ ಕಾಲ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರಿಯೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಔರಂಗಜೇಬನ ನಂತರ ಮೊಘಲರ ಅಧಿಕಾರ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು. ಫರೂಕ್ ಸಿಯಾರ್ ನೀಡಿದ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವು.

64.10 1757 ರ ನಂತರ ಕಂಪನಿ

ಫರೂಕ್ ಸಿಯಾರ್ ನೀಡಿದ್ದ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಕಂಪನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಕೋಠಿಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳದ ನವಾಬನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೋರ್ಟ್ ವಿಲಿಯಂ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಕಂಪನಿಯು ಜಮೀನ್‌ದಾರನಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯದಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯದಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಲಂಚವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಅಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಮನೋಬಲ ಹೂಗ್ಲಿಯ ಫೌಜುದಾರನಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮುರ್ಷಿದಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ನಜೀಮ್‌ಗಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

64.8 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಔರಂಗಜೇಬ್ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮೊಘಲರ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸಫಲಗೊಂಡರೂ, ಬಹುಪಾಲು ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡವು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು 1678 ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಔರಂಗಜೇಬ್ ಅನುಮತಿಸಿದ್ದ. 1680 ರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬ್ ಒಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮೊಘಲರ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ. ದೂರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊಘಲರ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಗೌರವವನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮೊಘಲರ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹಕ್ಕುಗಳು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು.

ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಈ ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಔರಂಗಜೇಬನೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. 1698 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆಯ ಅನುಮತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಸರ್ ವಿಲಿಯಂ ನೋರಿಸ್‌ನನ್ನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಮೊಘಲರಿಂದ ಪಡೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾನೂನಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ಮೊಘಲ್ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಕಂಪೆನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಈ ಹಳೆಯ ಕಂಪೆನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮೊಘಲ್ ಆಡಳಿತ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನೋರಿಸ್ಸನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ವಿಫಲಗೊಂಡ ನೋರಿಸ್ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ 1702 ರಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕಂಪೆನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಲ್ಲದೇ ಭಾರತದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ದಖನ್ನಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಕಂಪನಿಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡವ ವ್ಯವಧಾನವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಮಯವಾಗಲಿ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಹಾಗೂ ಔರಂಗಜೇಬನ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹಿತಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಮೊಘಲರ ಮಧ್ಯದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಮದ್ರಾಸ್ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಫ್ರೆಂಚ್ ಯುದ್ಧ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಫ್ರೆಂಚರು ಮದ್ರಾಸಿನ ವಿರುದ್ಧ ಧಾಳಿ ಮಾಡಿ ಆ ಬಂದರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ದಖ್ಖನ್ ಸುಭೆದಾರನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಚಾಚಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚರು ಸಹಜವಾಗಿ ದಖ್ಖನ್ ರಾಜಧಾನಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಫ್ರೆಂಚರ ಗೌರ್‍ನರ್ ಡೂಪ್ಲೆ, ಕರ್ನಾಟಿಕ ನವಾಬನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದಖ್ಖನಿನ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರ ಪ್ರಭಾವ ದೃಢವಾಗಿತ್ತು. 1748 ರಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮಧ್ಯ ಶಾಂತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರನ್ನು ಫ್ರೆಂಚರು ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಮರಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ 1752 ರಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗದಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು.

64.7 ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಇಂಗ್ಲಿಷರ ದೃಷ್ಟಿ ಸದಾ ಬಂಗಾಳದ ಮೇಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅವರು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮಸಲಿಪಟ್ಟಂನಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಉತ್ತರದತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿತು. ಮಸಲಿಪಟ್ಟಂನಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಒರಿಸ್ಸಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರಪುರ ಮತ್ತು ಬಾಲಸೋರ್‌ನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮುಂದುವರೆದು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಪಾಟ್ನಾ ಹಾಗೂ ಕಾಸಿಂಬಜಾರ್‌ನಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಕೋಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂದರೆ 1651 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಹೂಗ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರುಗಳ ಹತೋಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಯಾವುದೇ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಿಯಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಸುಂಕವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ನಿಗಧಿತವಾದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1678 ರ ಈ ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದುದಲ್ಲದೇ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸಹ ಪಡೆಯಿತು. ರಿಯಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮೊಘಲರು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕಿರುಕುಳ ಹಾಗೂ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಮೊಘಲ್ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ 1688 ರಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕದನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೈನ್ಯವು ಮೊಘಲರಿಂದ ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 1691 ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಮೊಘಲರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸುಂಕಗಳಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಈ ವಿನಾಯಿತಿಯ ಬದಲು ಕಂಪನಿಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರೂ. 3,000/- ಗಳನ್ನು ಮೊಘಲರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. 1690 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಸುತನಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ನಗರವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು. 1696 ರಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಯ ಸುತ್ತ ಒಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. 1698 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಕಂಪನಿಯು ಮೂರು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕ್ರಯದ ಮೂಲಕ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ದೊರೆಯ

1639 ರಲ್ಲಿ ವಾಂಡಿವಾಷ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕನಿಂದ ಕೆಲವು ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ರಿಯಾಯಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಮದ್ರಾಸ್ ಕೋಠಿಯು ನೇರವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರಿನಲ್ಲಿ ವಸೂಲಿಯಾಗುವ ಸುಂಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ತೆರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟನ್ನು ವಾಂಡಿವಾಷ್‌ನ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಿತ್ತು. 1640 ರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅರ್ಮಗಾಂವ್ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಬೇಕಾಯಿತು. 1641 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರನ್ನು ಫೋರ್ಟ್ ಸೈಂಟ್ ಜಾರ್ಜ್ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರದ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೋಠಿಗಳಿಗೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿಯಾಯಿತು. ಇದುವರೆವಿಗೂ ಈ ಸ್ಥಾನವು ಮಸಲೀಪಟ್ಟಂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 1646 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರು ಗೋಲ್ಕಂಡ ಸುಲ್ತಾನನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಲ್ತಾನನು ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಭಾದಿತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆದಾಯದ ಹಂಚುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1658 ರಲ್ಲಿ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲಿನ ಬದಲು ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ 380 ಪಗೋಡಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ 1200 ಪಗೋಡಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಗೋಲ್ಕಂಡ ಸುಲ್ತಾನನು ಮದ್ರಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರು ಹಾಗೂ ವಸತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1687 ರಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಕಂಡ ರಾಜ್ಯವು ಮೊಘಲರ ಸಾಮ್ರಾಟ ಔರಂಗಜೇಬನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕಂಪನಿಯು ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರೂ, ಕಂಪನಿ ಮೊಘಲರ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಪಗೋಡಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಸಹ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. 1693 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿತು. 1708 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೈದು ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಕ್ರಯದ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ರೀತಿ ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಬಂದರು ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ಗಳಿಸಿತು.

64.6 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಿಕ್ ಪ್ರದೇಶ

ಮೊಘಲರ ಅವನತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ್ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಯಿತು. ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಅನ್ಯ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೇ ಕರ್ನಾಟಿಕದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಿಕದ ನವಾಬ ದಖ್ಖನ್ ಸುಭೇದಾರನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೆ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಫ್ರೆಂಚ್ ನಡುವೆ ದಖ್ಖನಿನಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರ ಫಲಶ್ರುತಿ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಆಂಗ್ಲೋ-ಫ್ರೆಂಚ್ ಯುದ್ಧಗಳು ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಈ ಸೈನಿಕ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ದಖ್ಖನಿನ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು

ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಒಂದೆರಡು ದಶಕಗಳು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ವರ್ಷಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇವಲ ಸೂರತ್, ಆಗ್ರಾ, ಅಹಮದಾಬಾದ್ ಹಾಗೂ ಬ್ರೋಚ್‌ಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸೂರತ್ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿನ ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಂಪನಿಯಿಂದ ಪಡೆದನು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಗಳಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಹಾಗೂ ಡಚ್ಚರ ನಡುವೆ ಸದಾ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ವರ್ಚಸ್ಸು ದುರ್ಬಲವಾಯಿತು. ದುರ್ಬಲವಾದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಮೊಘಲರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸಹ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1635 ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕಂಪನಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿಯೊಂದಿಗೆ ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ ಒಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. 1642 ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗಲ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ನಡುವೆ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ 1635 ರಲ್ಲಿ ಗೋವೆ ಹಾಗೂ ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿನ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ನಡುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. 1654 ರಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಿದ್ದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಅನೇಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಭಾರತೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬಂದರುಗಳಲ್ಲಿನ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

64.5 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕೋರಮಂಡಲ ಪ್ರದೇಶ

ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೋಠಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಠಿಗಳ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜನು ನೀಡಿದ್ದ ಪರವಾನಗಿ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸೂರತ್ ಕೋಠಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮೊಘಲರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದೊರತ್ತಿದ್ದರು, ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮೊಘಲರ ನೇರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೋಠಿಯ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಮಾಲಿಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ರಾಜನ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಗೋಲ್ಕಂಡ ಆ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. 1611 ರಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಕಂಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರಾದ ಮಸಲಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮಸಲಿಪಟ್ಟಂ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವೃದ್ಧಿಯಾದುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಮುಂದೆ ಅರ್ಮಗಾಂವ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅರ್ಮಗಾಂವ್ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಭಾರತದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ವಸತಿಯಾಯಿತು.

ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು, ಕಂಪನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಉನ್ನತ ಲಾಭ ಗಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜರಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪಾತ್ರವು ಸಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರಿಗಾಗಲೀ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಹಕಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗಿಂತ ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಭಾರತದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿದರು. ಸಹಜವಾಗಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮಧ್ಯೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷರನ್ನು ಸಮಾನವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆ ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟರೊಡನೆ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ರೂಢಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್‌ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ವಿಲಿಯಂ ಹಾಕಿನ್ಸ್ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟನಾದ ಜಹಾಂಗೀರನನ್ನು ಆತನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ನಿಯತವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡನು. 1611 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈತನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲಗೊಂಡವು. ಮೊಘಲರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರನ್ನು ಸಮಾನವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರು ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರು ನೀಡಿದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟರು ಒಪ್ಪಿ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜನು ನೀಡಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದರು.

ಪುನಃ 1615 ಹಾಗೂ 1619 ರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್ ಜಹಾಂಗೀರನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸರ್ ಥಾಮಸ್ ರೋನನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿದನು. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಭೇಟಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಥಾಮಸ್ ರೋ ಜಹಾಂಗೀರನನ್ನು ಈ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಜರಾತಿನ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಹಾಂಗೀರನ ಪುತ್ರ ಖುರ್ರಂನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಆತನಿಂದ ಕೆಲವು ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಫಲಗೊಂಡನು. ಈ ರಿಯಾಯಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಸುಗಮವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರ ಹಾಗೂ ವಹಿವಾಟನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಬಂಗಾಳ ಅಥವಾ ಸಿಂಧ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ನೆಲಸಲು ಸರ್ ಥಾಮಸ್ ರೋ ಜಹಾಂಗೀರನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೋರಿ ವಿಫಲಗೊಂಡನು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇನ್ನಿತರ ಯುರೋಪಿನ ವರ್ತಕ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಹಾಗೂ ಡಚ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸದಾಕಾಲ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಹಾಂಗೀರನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಸಿಂಧ್ ಅಥವಾ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು

64.3 ಪ್ರಥಮ ಹಂತದ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪ್ರಥಮ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ದೊರೆಗಳಿಂದ ಏನನ್ನು ಬಯಸಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಲಂಕಾಸ್ಟರ್ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಲಬಾರ್ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದಾಗ ಅವರು ಭೇಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಆಚಿನ್ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಯನ್ನು. ಈ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಿನ್ ದೊರೆಯಿಂದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಗೆ ಸೇರಿದ ವರ್ತಕರು ಹಾಗೂ ನೌಕರರು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದಲ್ಲದೇ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಕಾನೂನಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಸಹ ಈ ಸನ್ನದು ನೀಡಿತು.

ವರ್ತಕನೊಬ್ಬ ವಾರಸುದಾರರಿಲ್ಲದೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಆತನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆಚಿನ್ ದೊರೆಯು ನೀಡಿದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದಿನಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ರೂಢಿಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವರ್ತಕನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ಮರಣಾಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಲು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾಹಿಸಲು ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸನ್ನದು ನೀಡಿತು. ಮರಣ ಶಾಸನ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅವನ ದೇಶದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಆಸ್ತಿಯ ವಿಲೇವಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರು ಅಥವಾ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ತಾನೂ ರೂಪಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅಥವಾ ಆತನ ದೇಶದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಈ ಸನ್ನದು ಕೋಠಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಗರೀಕರೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರಾಗಲೀ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದರೇ, ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರ ಅಥವಾ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನುಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಿರ್ಬಂಧನೆಯನ್ನು ಸಹ ಸನ್ನದಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಗರೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ನೌಕರರಾಗಲೀ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಕಂಪನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಸಹ ಈ ಸನ್ನದು ನೀಡಿತು. ಪ್ರಥಮ ಹಂತದಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬಹುದು.

64.4 ಮೊಘಲರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರು ಹಾಗೂ ನೌಕರರು ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ. ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರು ಮೊಘಲರ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿದ್ದವರು ಅಥವಾ ಮೊಘಲರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಘಟನೆಗಳು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

64.2 ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನಿನ ತೊಡಕುಗಳು

1600 ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಯಾದ ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿತು. 1579 ರಲ್ಲಿ ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುಲ್ತಾನನು ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಗೆ ಅನೇಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಈ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರಲ್ಲದೇ, ಅವರ ಮಧ್ಯದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಬಗೆ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಹಾಗೂ ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಕಾನೂನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಹರಡತೊಡಗಿತ್ತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಕಾನೂನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವೆನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನುಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡೂ ಕೋಮಿಗೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಕಾನೂನುಗಳು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿಮುಸ್ಲಿಮ್‌ಕಾನೂನುಗಳನ್ನುಹಿಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೊರೆಗಳಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ದೊರೆಗಳು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮೇಲೆ ಹೇರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲಿಯಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹೇರುವುದು ಸಮರ್ಥನೀಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ದೇಶಿಯ ದೊರೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಅವರವರ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯೂರೋಪಿನ ವರ್ತಕರು ಅಥವಾ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಥವಾ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮವನ್ನು ಜರುಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ವರ್ತಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಘಟಕ 64 ರ ಸರಳವಾದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

64.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಘಟಕವನ್ನು ನೀವು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ 1600 ರಿಂದ 1757 ರವರೆಗಿನ ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ ನಿಮಗಿರಬೇಕು. ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳು ನಿಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

1) ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಇದ್ದ ಒತ್ತಡಗಳು, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಒತ್ತಡಗಳು.

2) ಪ್ರಬಲ ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ರೂಢಿಸಲು ಕಂಪನಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಸಫಲತೆ ಮತ್ತು ವಿಫಲತೆ.

3) ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲು ಇದ್ದ ಕಾರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರ ಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶಿಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳು.

4) ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಆತನ ಯಶಸ್ಸು ಹಾಗೂ ವಿಫಲತೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳು

5) ಮೊಘಲರು ಔರಂಗಜೇಬನ ನಂತರ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು.

64.1 ಪೀಠಿಕೆ

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯೆಂದರೆ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳಸಿ, ಅವರಿಂದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಕೆಲವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿ ದೇಶಿಯ ರಾಜರೊಡನೆ ನಿಕಟವಾದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಅನಿವಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂದರೆ ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿದ್ದ ಕಾನೂನಿನ ತೊಡಕುಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಸ್ತರಣೆ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಟರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಥಮಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಮೊಘಲರ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಳೆಗುಂದಿತು. ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅವರ ನಿಯಂತ್ರಣದಿಂದ ಹೊರ ಜಾರಿದವು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಮೊಘಲ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಿದ ಕಂಪನಿ ಬಹು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ

ಘಟಕ - 64

ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿನ್ಯಾಸ

64.0 ಉದ್ದೇಶಗಳು

64.1 ಪೀಠಿಕೆ

64.2 ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನಿನ ತೊಡಕುಗಳು

64.3 ಪ್ರಥಮ ಹಂತದ ಸಂಬಂಧಗಳು

64.4 ಮೊಘಲರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂಬಂಧಗಳು

64.5 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರ ಪ್ರದೇಶ

64.6 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಿಕ್ ಪ್ರದೇಶ

64.7 ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆ

64.8 ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಔರಂಗಜೇಬ್ ಸಂಬಂಧಗಳು

64.9 ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ

64.10 1757 ರ ನಂತರ ಕಂಪನಿ

64.11 ಸಾರಾಂಶ ಗ್ರಹಿಸೋಣ

64.12 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

64.13 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

64.14 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

63.12 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

1) 1600 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ.

2) 1661 ರವರೆಗೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ.

3) ವಿವಿಧ ಸನ್ನದುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ.

4) ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿ.

63.13 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

1) A.B. Keith : ***A Constitutional History of India***

2) J.P. Sudha : ***Indian Constitutional Development***

3) Shriram Sharma : ***A Constitutional History of India***

4) G.N. Singh : ***Landmarks in Indian Constitutional and National Development***

5) Banerjee : ***Indian Constitutional Documents, Vol . I***

ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ 1748 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿತ್ತು. ಇದು ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದಾಗಿತ್ತು. ಯೂರೋಪಿಯನ್ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸನ್ನದುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ 1754 ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಒಂದು ಕಾಯಿದೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅಶಿಸ್ತು, ಅವಿಧೇಯತೆ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರತರದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲು ಸೈನಿಕ ನ್ಯಾಯಾಲಯ (martial court) ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಹ ಅನುಮತಿಸಿತು.

63.10 ಸಾರಾಂಶ ಗ್ರಹಿಸೋಣ

1) ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳ ಸನ್ನದು ಕಂಪೆನಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿತ್ತು.

2) 1600 ರ ಸನ್ನದು ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಸನ್ನದಿನೊಂದಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

3) ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಂಪೆನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ ಸರಳವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೇವಲ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸೀಮತಿವಾಗಿತ್ತು. 1661 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಅನೇಕ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಸತಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಿತು.

4) ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ದ್ವಿತಿಯಾರ್ಧ ಹಾಗೂ ನಂತರದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿದರಿಂದ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

5) ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯೊಂದರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಕಂಪನಿ ಈ ಹೊಸ ಕಂಪೆನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು. ಈ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ ಹಳೆಯ ಕಂಪನಿಯು ಸಂವಿಧಾನದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

63.11 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

ಸನ್ನದು : ದೊರೆಯಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳ ಶಾಸನ

ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ : ಯಾವುದಾದರೂ ಸರಕಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಕಂಪೆನಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ ಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರ

ಕೋಠಿ : ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ಸರಕಿನ ಉಗ್ರಾಣ

ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ : ಹಲವು ಪಾಲುದಾರರ ಒಟ್ಟು ಕೂಡು ಬಂಡವಾಳ

63.8.1 *ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ*

1698 ರಲ್ಲಿ ನೂತನ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸನ್ನದು ಹಳೇ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರತಿರೂಪವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಹಳೆ ಕಂಪನಿಯ ಸಮಿತಿಗಳು ನೂತನ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದರು. £ 2000 ಗಳ ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ನಿರ್ದೇಶಕನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಯೆಂದು ನಿಗಧಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ವಸದಸ್ಯರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆ ಈ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಗೆ ಚುನಾಯಿಸಲು ಸನ್ನದು ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. £ 500 ಗಳ ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಮಾತ್ರ ಮತಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಮತವನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಮತ ಮಾತ್ರವೆಂದು ನಿಗಧಿ ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಜನರಲ್ ಕೋರ್ಟ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾದ ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕಿರುವ ಒಂಭತ್ತು ಸದಸ್ಯರು ಕೋರಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಕೋರ್ಟ್ ವಿಶೇಷ ಸಭೆಯನ್ನು ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಅವರನ್ನು ಕೋರ್ಟ್ ಆಫ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಜನರಲ್ ಕೋರ್ಟ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1683, 1693 ಹಾಗೂ 1694 ರಲ್ಲಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹಳೇ ಕಂಪನಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೂತನ ಕಂಪನಿಗೂ ಸಹ ನೀಡಲಾಯಿತು.

63.9 1726 ರ ಸನ್ನದು

ಕಂಪನಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯಿಂದಾದ ಅಲಕ್ಷ ಹಾಗೂ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರತಾದುದರಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಉದ್ಭವವಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕಂಪನಿಯ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಪನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರದಾಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಕಂಪನಿಯು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1726 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 24 ರಂದು ಕಂಪನಿಗೆ ನೂತನ ಸನ್ನದ್ದನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸನ್ನದ್ದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಾದ ಮದ್ರಾಸ್, ಬೊಂಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾದರಿಯ ಮೇಯರ್ಸ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಮರಣ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಪನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಲಿ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಲಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯದರ್ಶಿ (ಜ್ಯೂರಿ) ಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ನಿಗಧಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1762 ರ ಈ ಸನ್ನದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿತು. ಕಂಪೆನಿಗೆ ನೀಡಿದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವು ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಸಹ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ

ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೇ ವಿನಃ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಮಂತ್ರಿ (ಚಾನ್ಸೆಲರ್ ಆಫ್ ದಿ ಎಕ್ಸ್‌ಚೆಕರ್) ಆಗಿದ್ದ ಮಾಂಟಗೂ 1694 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿದನು. ಜನರಲ್ ಸೊಸೈಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ನೂತನ ಕಂಪನಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ತಾವು ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿರುವ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ಪೂರ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ, ಭಾರತವನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ, ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸದಸ್ಯರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜನರಲ್ ಸೊಸೈಟಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಭುಗಳ ಸನ್ನದನ್ನು ಪಡೆದು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜನರಲ್ ಸೊಸೈಟಿ ಒಂದು ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಕಂಪನಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು.

1698 ರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಒಂದು ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಜನರಲ್ ಸೊಸೈಟಿ ಒಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿತ (regulated) ಕಂಪನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ನೀಡಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ನೂತನ ಸೊಸೈಟಿಯನ್ನು ಒಂದು ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಸನ್ನದಿನಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಹೆಸರನ್ನು "ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಟ್ರೇಡಿಂಗ್ ಟು ದಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡೀಸ್" (ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡೀಸ್‌ನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ) ಎಂದು ಸಹ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹಳೇಯ ಕಂಪನಿ ಈ ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಅದರ ವರ್ಚಸ್ಸು ಆಭಾದಿತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು ಹಾಗೂ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಹಳೆ ಕಂಪೆನಿಯ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಹಳೇ ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ನೂತನ ಕಂಪನಿ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ 1702 ರ ಜುಲೈ 22 ರಂದು ಸಹಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಹಳೇ ಕಂಪನಿ ಮುಂದಿನ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರಲು ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ತದನಂತರ ಈ ಕಂಪನಿ ತನಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ಈ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಂಪನಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ "ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ" ಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. "ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಂಪನಿ" ಯ ಹೆಸರನ್ನು "ದ ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಂಪನಿ ಆಫ್ ದ ಮರ್ಚೆಂಟ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಟ್ರೇಡಿಂಗ್ ಟು ದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡೀಸ್" ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿತು. 1833 ರವರೆಗೆ ಇದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ, ತದನಂತರ ಈ ಕಂಪನಿಯನ್ನು 1833 ರ ಚಾರ್ಟರ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ "ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

1709 ರ ಮಾರ್ಚ್ 7 ರಂದು ಹಳೆ ಕಂಪೆನಿ ತನ್ನ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಂಪನಿ ಪೂರ್ವ ದೇಶದ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ನೂತನವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಥಮ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದರು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಹ ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ ಸಹ ಅನೇಕ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಲು ಅನುಮೋದಿಸಿತು.

ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರುವ ಇಂಗಿತವನ್ನು ನೀಡಿತು.

1693 ರ ನವೆಂಬರ್ 11 ರಂದು 1693 ರ ಸನ್ನದಿಗೆ ಒಂದು ಅನುಬಂಧ ಸನ್ನದನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಅನುಬಂಧ ಸನ್ನದಿನ ಮೂಲಕ £ 7,44,000 ಗಳಷ್ಟು ಹೊಸ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯನು £ 10,000 ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ £ 1000 ವಿನಿಯೋಗ ಒಂದು ಮತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸದಸ್ಯರಾದವರ ಮತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಹತ್ತನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಉಪಗೌರ್ನರ್ £ 4000 ಗಳಷ್ಟು ಷೇರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಅರ್ಹತೆಯೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಸದಸ್ಯರು ಕನಿಷ್ಠ £1000 ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿರಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಹೇರಲಾಯಿತು. 1698 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸನ್ನದು ಮತದಾನದ ಅರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. 1698 ರ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ £ 500 ಗಳಷ್ಟು ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಗರಿಷ್ಠ ಮತಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಐದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ £ 200 ಗಳ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು.

63.7.4 1694 ರ ಸನ್ನದು

ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು 1694 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 28 ರಂದು ಒಂದು ಸನ್ನದನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸನ್ನದಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಪನಿಯ ವಿವಿಧ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಆವರ್ತನ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಆವರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಉಪಗೌರ್ನರ್ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೆಂದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೊಸದಾಗಿ ಎಂಟು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಸಹ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. £ 1000 ಗಳಷ್ಟು ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆರು ಸದಸ್ಯರು ಲಿಖಿತವಾಗಿ ಸರ್ವಸದಸ್ಯರ ಸಭೆ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಕೋರಿದರೆ, ಎಂಟು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಸಭೆಯ ವಿಶೇಷ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ನಿಗಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. 1691 ರ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆ (ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್) ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು ಅಥವಾ ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು.

63.8 ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ

ಹೊಸದಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದ್ದ ಸನ್ನದುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲ £ 5 ಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಧನವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿ ಯಾರೂ ಬೇಕಾದರೂ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ, ಹಳೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲಿನ ತಮ್ಮ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ ಹಿಂದಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು

ಒಳಪಡಿಸುವ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. 1683 ರ ಸನ್ನದು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿದೆ. "ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದೊರೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ದೊರೆಯ ಪರವಾಗಿ ಹೊರತು, ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿನಂತಲ್ಲ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಕಂಪನಿಯ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು 1683 ರ ಸನ್ನದು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಹಾಗೂ ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ನೂತನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಸಿವಿಲ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದವನಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ನೂತನ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಡಗುಗಳು, ಮುಟ್ಟುಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಅಕ್ರಮ ಸರಕುಗಳು, ಅವಿಧೇಯತೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದ್ರಯಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿರುವ ಅಪರಾಧ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಘಟನೆಗಳು ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

1686 ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 12 ರಂದು ಎರಡನೇ ಜೇಮ್ಸ್ 1683 ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ನೀಡಿದ್ದ ಸನ್ನದಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು. ಕಂಪನಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ನೌಕೆ ಹಾಗೂ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ಮೂಲಕ ಬರುವ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ನೌಕಾದಳವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಈ ನೌಕಾದಳದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಆಯಾಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಹ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1686 ರ ಸನ್ನದಿನ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪುರಸಭೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಈ ಪುರಸಭೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಎಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು, ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

63.7.3 1693 ರ ಸನ್ನದು

1680 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಎರಡು ಪ್ರಬಲ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಥಮ ಸವಾಲೆಂದರೆ ಮೊಘಲರೊಡನೆ ಘರ್ಷಣೆ. ಈ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಎರಡನೇ ಸವಾಲೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ 1688 ರ ಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣ. 1688 ರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ವಿರೋಧಿಗಳೆಲ್ಲರು ಒಂದಾಗಿ, ಕಂಪನಿಗೆ ಸನ್ನದ್ದಿನ ಮೂಲಕ ನೀಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿರೋಧಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಪನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಸತ್ತಿನೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ಆಂದೋಲನವನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಬಗೆಗೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಕೋರಿದರು. ದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ 1691 ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಸಂಸತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಪನಿಯ ಏಕ ಸ್ವಾಮ್ಯತೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1693 ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 7 ರಂದು ಒಂದು ನೂತನ ಸನ್ನದು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸನ್ನದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸನ್ನದ್ದನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು

ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಂಗೆ ಅಥವಾ ದೇಶದ್ರೋಹ, ಅರಾಜಕತೆ ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಂತಹ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಸೈನ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

63.7 ನಂತರದ ಸನ್ನದುಗಳು

ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ಚಸ್ಸು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುಗಳು ಕಂಪನಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದರು. 1676 ರಿಂದ 1694 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

63.7.1 1676 ರ ಸನ್ನದು

1676 ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 5 ರಂದು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸನ್ನದು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಕಂಪನಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ಮತ್ತು ಪೈಸೆ ಎಂಬುವ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳ ಚಲಾವಣೆ ಕೇವಲ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರಲು ಅಧಿಕಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆಯ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕಾಗಿದ್ದು, ಬೊಂಬಾಯಿ ರಾಜನ ವಸಾಹತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಂತರ ಈ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರೆಸಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪಗೋಡಾ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ದೊರೆಯ ಆಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮತ್ತು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಹಕ್ಕು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಕ್ಕು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಲಭ್ಯವಾದ ನಂತರ, ಕಂಪನಿಯ ಹಿಡಿತ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ಮೇಲೆ ಬಲಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಹ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

63.7.2 1683 ರ ಸನ್ನದು

1683 ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 9 ರಂದು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸನ್ನದು ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಏಷ್ಯಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ ಅಥವಾ ಅಮೇರಿಕದ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಘೋಷಿಸುವ ಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಕಂಪನಿ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಒಪ್ಪಂದ ಅಥವಾ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ಹಿಂದೆ ನೀಡಿದ್ದ ಮತ್ತು ಹಾಲಿ ಸನ್ನದಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿನ ಚರ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕಂಪನಿಯು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂಬಳ ಸಾರಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಸೈನ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಅಧಿಕಾರ ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೂ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಚರ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರ ತನ್ನ ನೇರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ

ತೊಡಗಿದ್ದವರನ್ನು ಹಾಗೂ ದೋಷಿಗಳನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಇರುವ ಕೋಠಿ ಅಥವಾ ಕೋಟೆಗೆ ರವಾನಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ದೋಷಿಯು ಮೇಲ್ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದಲ್ಲಿ, ದೋಷಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬುದು ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಒಂದು ಚರ್ಚೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಅಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ವರ್ತಿಸುವವರನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಿ ಕಳುಹಿಸಲು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದು ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ.

63.6 ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ವರ್ಗಾವಣೆ

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಕಂಪನಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. 1661 ರ ಸನ್ನದು ನೀಡಿದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ದ್ವೀಪವೂ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ವಸಾಹತುವಾಗಿದ್ದು 1661 ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಜಮನೆತನದೊಂದಿಗೆ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ನಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ರಾಜಮನೆತನದ ವಸಾಹತುವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು 1661 ರಿಂದ 1668 ರವರೆಗೆ ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಆಳಿದನು. ಮಾತೃ ದೇಶದಿಂದ ಸಮುದ್ರದಾಚೆ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ವಸಾಹತುವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಬಹುಬೇಗ ಅರಿತನು. ಈ ದ್ವೀಪದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಕಾಯಕವಾಯಿತು. ಮಾರ್ಚ್ 27, 1667 ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದನು. ಕಂಪನಿಯು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ನೆಲಬಾಡಿಗೆಯಾಗಿ ಹತ್ತು ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. 1730 ರವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ಆರು ದಶಕಗಳಿಗೂ ಮೀರಿ ಕಂಪನಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಈ ನೆಲಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂಪನಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯು ಕಾನೂನು, ಆಜ್ಞೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಿಕರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಿತ್ತು.

ಕಂಪನಿಯಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ಗೌರ್ನರ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಆತನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳು ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಧಾಳಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಹ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸೈನ್ಯ ಮುಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ - ಭಾರತ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಾಂಬೆ ಫ್ಯೂಸಿಲಿಯರ್ಸ್ ಎಂಬ

ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡಿದನು.

63.5.1 ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು

ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ 1661 ರ ಸನ್ನದು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗಿದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಸನ್ನದು ಕಂಪನಿಯು ಸಾಗರದಾಚೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಕಂಪನಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿತು. ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ವಸತಿ, ಕೋಠಿ ಹಾಗೂ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಈ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಯುದ್ಧ ನೌಕೆ, ಸೈನಿಕರು ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಸಹ ಈ ಸನ್ನದು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ವಸತಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಶತ್ರುಗಳ ಧಾಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಹ ಈ ಸನ್ನದು ಅವಕಾಶ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರಫ್ತು ಶುಲ್ಕವನ್ನು ನೀಡದೆ ರವಾನಿಸಲು ಸಹ ಕಂಪನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರನ್ನು ಸಹ ಯಾವುದೇ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮುದ್ರಯಾನದ ಮೂಲಕ ಸಾಗಾಣೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರನ್ನು ಕೋಟೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬಳಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ 1661 ರ ಸನ್ನದು ಕಂಪನಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಅದೆಂದರೆ ಕಂಪನಿ ಸಂಬಳವನ್ನು ನೀಡಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸೈನ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಸನ್ನದು ನೀಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವೆಂದರೆ, ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕಂಪನಿಯು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಲ್ಲದ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಇಲ್ಲವೆ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ. ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಟೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿ, ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಗೌರ್ನರ್ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ನೌಕರರನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಈ ಸನ್ನದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಈ ಸನ್ನದು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು. ಕಂಪನಿಯು ಕಳೆದ ಆರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮುಂದಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಬಲಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

63.5.2 ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರಗಳು

1661 ರ ಸನ್ನದು ಕಂಪನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿ, ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿತು. ನ್ಯಾಯಾಂಗಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಲಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೋಠಿಯಲ್ಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಗೌರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಂಡಲಿ ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರು, ಗೌರ್ನರ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಂಪನಿ ನೌಕರರು ಈ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಹಾಗೂ ಸಿವಿಲ್ ಎರಡೂ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೌರ್ನರ್ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಂಡಳಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಗೌರ್ನರ್ ಇಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

63.5 ಕಂಪನಿಯ ಪುನರ್ ಸಂಘಟನೆ (1661)

ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್‌ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಒಂದನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಉನ್ನತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯು ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಭುಗಳು ಕಂಪನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಚಾಚಲಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಲಯಾ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಡಚ್ಚರ ಅತಿಕ್ರಮಣದಿಂದುಂಟಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಡಚ್ಚ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿಯ ಅತಿಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಡಚ್ ಸರ್ಕಾರ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಅಂಬೊಯನ ಕಗ್ಗೊಲೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದೊರೆ ಕಂಪನಿಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಡಚ್ಚರ ದೊರೆ ಅವರ ದೇಶದ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಇದಲ್ಲದೆ 1635 ರಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಸರ್ ವಿಲಿಯಂ ಕೋರ್‌ಟೀನ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲು ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಕಂಪನಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ವಿಲಿಯಂ ಕೋರ್‌ಟೀನನ ಈ ಕಂಪನಿ ಮಡಗಾಸ್ಕರ್‌ನ ಅಸ್ಸಾದಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೋಠಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೂರ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವಹಿವಾಟನ್ನು ನಡೆಸಲು ಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಅಪ್ರಸ್ತುತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಾಮ್‌ವೆಲ್‌ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ವಹಿವಾಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಅಂಬೊಯನ ಕಗ್ಗೊಲೆ ಹಾಗೂ ಜಾವ ದ್ವೀಪಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಹೊರಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕೆಂಬ ಕಂಪನಿಯ ಬೇಡಿಕೆ 1654 ರಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 1654 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಹಾಲೆಂಡ್ ನಡುವೆ ವೆಸ್ಟ್‌ಮಿನ್ಸಟರ್ ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಡಚ್ ಸರ್ಕಾರ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ £ 85,000 ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಕ್ರಾಮ್‌ವೆಲ್, ಕೋರ್‌ಟೀನ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಯೋಗಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದನು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದ ಷೇರುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. 1657 ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 19 ರಂದು ಕ್ರಾಮ್‌ವೆಲ್ ನೀಡಿದ ಸನ್ನದಿನ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಲೀನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1661 ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 3 ರಂದು ಎರಡು ಕಂಪನಿಗಳ ವಿಲೀನ ಹಾಗೂ ನೂತನ ಕಂಪನಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಈತ ಕಾನೂನು ಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯು ಪುನರ್ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು.

ನೂತನ ಸನ್ನದಿ (1661) ನ ಪ್ರಕಾರ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಒಂದು ನಿಯತ ಮತ್ತು ಖಾಯಂ ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಕಂಪನಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರತಿ £ 500 ನ ಷೇರಿಗೆ ಒಂದು ಮತದಂತೆ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ಷೇರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಂತಾಯಿತು. 17 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಭಾವಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಿದ್ದ ಸರ್ ಜೋಷಯ್ಯ ಚೈಲ್ಡ್ ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಎರಡನೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ

ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರನ್ನೂ ಬಂಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವರ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಬಂಧಿತರಾದವರನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ರವಾನಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ಕಂಪನಿ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಂದಿತ್ತು.

63.4.4 ಇನ್ನಿತರ ಅಧಿಕಾರಗಳು

ದೂರ ಸಮುದ್ರಯಾನ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕೋಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುದಿನಗಳ ಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಂತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸನ್ನದುಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಶಾಸನದ ಅಧಿಕಾರ ಪೂರ್ಣವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ದೊರೆಯೆಂದರೆ ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್. ಈ ದೊರೆ ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಪ್ರಥಮ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಯಾನ ಮಾಡುವ ನೌಕೆಗಳ ನೌಕಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಮರಣ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಕೊಲೆ ಅಥವಾ ದಂಗೆಯಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುವ ಶಾಸನದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ನೌಕೆಗಳ ನೌಕಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸೈನಿಕ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬಹುದಿತ್ತು. 1609 ರ ಮೇ 31 ರಂದು ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ನೀಡಿದ್ದ ಸನ್ನದನ್ನು ಖಾಯಂಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಈ ಸನ್ನದಿನ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎನಿಸಿದರೆ ಈ ಸನ್ನದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು. 1609 ರಲ್ಲಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸನ್ನದು ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

1615 ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 4 ರಂದು ಒಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ದೂರಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ನೌಕೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿ ನೌಕಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಾಗಿ ನೌಕಾಯಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಶಿಸ್ತು, ಅವಿಧೇಯತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಿಡುಗನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಭಾರತದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಕೋಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ರೂಢಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರು, ಮುಸ್ಲಿಮರಿರಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದೂಗಳಿರಲಿ, ಅವರು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಡಿಸೆಂಬರ್ 1615 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಮುದ್ರಯಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಕೋಠಿ ಅಥವಾ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಗಳಿಸಿತು. 1628 ರಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಜೇಮ್ಸ್ ಒಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಶಿಸ್ತು ಹಾಗೂ ಅವಿಧೇಯತೆ ತೋರಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ನೌಕರರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿದನು.

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಸಮುದ್ರಯಾನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ ರಫ್ತು ಮತ್ತು ಆಮದು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮುಂದೆ ಬರಲಿದ್ದ ಕಂಪನಿ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಪೂರ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸಮುದ್ರಯಾನದ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆಲ್ಲ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಹ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಕಂಪನಿ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹುದ್ದೆಗಳೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಉಪಗೌವರ್ನರ್, ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಖಜಾಂಚಿ. ಗೌವರ್ನರ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಕಂಪನಿಯ ಪೂರ್ಣ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆದು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಡಚಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರ ವರ್ತಕ ಕಂಪನಿಗೂ ಮತ್ತು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಪೈಪೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಅಂಶ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಮುಂದೆ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

63.4.3 ಶಾಸನಾಧಿಕಾರಗಳು

ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಪುರಸಭೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಇನ್ನಿತರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದ ಶಾಸನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿಗೂ ಸಹ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆ ಅನುಕೂಲ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೀತಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲೀ, ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹೊರಗಾಗಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸರ್ವಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಉತ್ತಮ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಸತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರ ವಿರುದ್ಧ ಕಂಪನಿಯು ಕ್ರಮಕೈಗೊಂಡು ದಂಡ ವಿಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾರಾಗೃಹ ವಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಶಾಸನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಕಂಪನಿ ರಚಿಸುವ ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಣಯಗಳು, ಕಾನೂನುಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸೂಚನೆಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೀರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕಂಪನಿ ವಿಧಿಸುವ ದಂಡ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಿಕ್ಷೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾನೂನುಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ 1621 ರಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣವಾದ ಒಂದು ದಾಖಲೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕಾನೂನುಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದುದಲ್ಲದೆ, ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಇದೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಘಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ,

ಕೆಲವು ನಿಯಮ ಮತ್ತು ನಿರ್ಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಬಂಡವಾಳದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಕಂಪನಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ, ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಸಮುದ್ರಯಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಜಿಸಿ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 1612 ರ ನಂತರ ಸದಸ್ಯರು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಮುದ್ರ ಯಾನಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸಹ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಸಮುದ್ರ ಯಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

63.4.1 *ಸದಸ್ಯತ್ವ*

ಕ್ರಿ.ಶ. 1600 ರಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 218. ಅರ್ಲ್ ಆಫ್ ಕಂಬರ್‌ಲ್ಯಾಂಡಾನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 217 ನೈಟ್ಸ್, ಆಲ್ಡರ್‌ಮೆನ್ ಮತ್ತು ಬರ್ಗೆಸ್ಸ್‌ರನ್ನು ಈ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. 1600 ರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಣಿಯ ಸನ್ನದು ಈ ಕಂಪನಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಇತರ ನೌಕರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರು 1600 ರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಪ್ರಥಮ ಸಮುದ್ರಯಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಸಮುದ್ರಯಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದರೂ ಸಹ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು. 21 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ ಸದಸ್ಯರ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಸಹ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಈ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿಯ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕಂಪನಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದವರು ಸಣ್ಣ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸದಸ್ಯತ್ವದ ಪ್ರವೇಶ ಶುಲ್ಕವನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ನೂರು ಪೌಂಡ್ ಸ್ಟರ್ಲಿಂಗ್‌ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ, ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರುಗಳ ಅನುಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಆರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಗೌರವ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಪರಿಪಾಠವಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಗೌರವ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಸಡಿಲ ನಿಲುವನ್ನು ಈ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸಮುದ್ರಯಾನ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸದಸ್ಯರಾಗುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಸಡಿಲ ನಿಲುವಿನಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

63.4.2 *ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ತತ್ವಗಳು*

ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಜಕಾರಣದ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಪನಿಯ ದೀರ್ಘ ಉಳಿವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಪನಿ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಗೌರ್ನರ್ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸದಸ್ಯರು

ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವರ್ತಕರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುವು ಸಹ ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವಾಗಲೀ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭುವು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ 1600 ರಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸನ್ನದ್ದಿನ ಮೂಲಕ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು.

ಪೂರ್ವರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ, ಆಫ್ರಿಕಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಮೇರಿಕಾದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು 1600 ರ ಸನ್ನದು ನೂತನವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ವರ್ತಕರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿತು. ಈಸನ್ನದಿನ ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಲಾಭವನ್ನು ತಾರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸನ್ನದನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪಡೆದಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಲಾಭಕರವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ 1600 ರ ಸನ್ನದ್ದನ್ನು ಪುನಃ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಒಂದು ಅವಧಿಗೆ ನವೀಕರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ಸನ್ನದು ಲಂಡನ್ನಿನ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಿ ಈ ವರ್ತಕರು ಮಾತ್ರ ಇತರರಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಹ ದಯಪಾಲಿಸಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಲಂಡನ್ ವರ್ತಕರ ಸಂಘವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇನ್ನಿತರ ಯಾವುದೇ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಘ, ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನಿತರ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯ ಪರವಾನಗಿಯಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವವರ ನೌಕೆಯನ್ನು ಸರಕುಗಳ ಸಹಿತ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ವರ್ತಕರನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರು 1600 ರ ಸನ್ನದಿನ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಂತರಿಕ ಪೈಪೋಟಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಈ ಸನ್ನದು ತಪ್ಪಿಸಿದರೂ, ಯುರೋಪಿನ ಇನ್ನಿತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಗಳ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಳಿಸಲು ಒಂದು ಕಂಪನಿಯಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ನಿಜವೆನಿಸಿದರೂ ಮುಂದೆ ಯೂರೋಪಿನ ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗಿನ ಪೈಪೋಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ್ನೇಯ ಏಷ್ಯಾದ ಅಂಬೋಯನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೆ ಡಚ್ಚರು ಕಾರಣವಾದುದು ಈ ಉತ್ಕಟ ಪೈಪೋಟಿಯಿಂದಲೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಗ್ಗೊಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಜಾವ ದ್ವೀಪದೊಂದಿಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣ ಸಮಯ, ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಂತಾಯಿತು.

63.4 ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ

1600 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರ ಕಂಪನಿ "ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಕಂಪನಿ" ಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇದೊಂದು "ನಿಯಮಿತ (regulated) ಕಂಪನಿ" ಯಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ ಸರಳವಾಗಿತ್ತು. ನಿಯಮಿತ ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರು

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. 1592 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಗೆ ಹೊಸ ಸನ್ನದನ್ನೂ ನೀಡಿದುದರಿಂದ ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಇನ್ನಿತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಭೂಮಾರ್ಗದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವಂತಾಯಿತು.

ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಟನು ಅನೇಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯ ವರ್ತಕರೊಂದಿಗೆ ಕಠೋರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದುದಲ್ಲದೇ, ಅನೇಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇರಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿದ್ದಿದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯೂರೋಪ್ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಮಧ್ಯೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಹ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಗುಡ್‌ಹೋಪ್ ಭೂಶಿರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತವನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಯೂರೋಪಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭೂಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೇವೆಂಟ್ ಕಂಪನಿಯು ಸಹ ತನ್ನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹೊಸ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯುಂಟಾಯಿತು.

63.3 ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1600)

ಮೇ 1493 ರಲ್ಲಿ ಪೋಪ್ ಆರನೇ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ತನ್ನ ಮತೀಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದನು. 1980 ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಸ್ಪೇನಿನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಭಾರತದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕು ಸ್ಪೇನಿನ ದೊರೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳುವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಪೋಪನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ಯಾರು ಬೆಲೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮತೀಯ ಆಜ್ಞೆಯ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ರಾಜ್ಯ ನೆದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್. ನೆದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಸ್ಪೇನ್ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಬಯಸಿತು. ಆಗ್ನೇಯ ಏಷ್ಯಾದ ಜಾವ ದ್ವೀಪಗಳ ಮೇಲಿನ ಸ್ಪೇನಿನ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. 1599 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 22 ರಂದು ಲಂಡನ್ ನಗರದ ಮೇಯರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯೊಂದನ್ನು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಈ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ವರ್ತಕರ ಉದ್ದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಸಂಘ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ರವಾನಿಸುವುದು, ಭಾರತದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದು, ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವಾಸಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೋರುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನಲ್ಲೂ ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವನ್ನು ಲೇವಂಟ್

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ಕಂಪನಿಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸನ್ನದ್ದಿನಿಂದಾಗಿ. ಕಂಪನಿಯ ಮೇಲೆ ಪರೋಕ್ಷವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಿ ಈ ಸನ್ನದ್ದು ಕಾಲಮಿತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೇ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಬಿಗಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸನ್ನದುಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಈ ಸನ್ನದುಗಳು ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸರ್ಕಾರ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಾಗಿ ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಧಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಸಹ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಕಂಪನಿಯು ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಭು ಸಹ ಕಂಪನಿಯು ಉನ್ನತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ, ಶಾಸನ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಿದನು. ಜೊತೆಯಲ್ಲೆ ನ್ಯಾಯದಾನದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಕಂಪನಿಯು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಬದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತನ್ನ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕಂಪನಿಯು ಪುನರ್ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ. ಮುಂದಿನ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಇನ್ನಿತರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೀವು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅರಿಯುವಿರಿ.

63.2 ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಾತ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯ

ಹದಿನೈದನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೌರಾತ್ಯ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಯೂರೋಪಿನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಪೌರಾತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅರಬ್ಬರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಪೌರಾತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ಈ ಒಂದು ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದರು. ಈ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಭೂಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅಂದರೆ ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1579 ರಲ್ಲಿ ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಟ ಹಲವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷವಾದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಈ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ 1581 ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಣಿ ಎಲಿಜಬೆತ್ ಲೇವಂಟ್ ಎಂಬ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಗೆ ಸನ್ನದನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಲೇವಂಟ್ ಕಂಪನಿಯು ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಟನು ನೀಡಿದ ರಿಯಾಯಿತಿ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಪೌರಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಣಿಯ ಈ ಸನ್ನದು ಮೂಲಕ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಯಾವುದೇ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲಸಲು ಸಾಮ್ರಾಟನ ರಿಯಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಆಟೋಮನ್

ಈ ಘಟಕದ ಪಠ್ಯವು ನಿಮಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

63.0 ಉದ್ದೇಶ

ಈ ಘಟಕವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳು ನಿಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

1. ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪೂರ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯದ ಒಂದು ಕೊಂಡಿಯಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಂಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿತಿರಬೇಕು.

2. ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ವಭಾವ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವ್ಯಾಪಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕಿನಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಕಂಪನಿಗಾದ ಲಾಭ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

3. ಕಂಪನಿಯ ಪುನರ್ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

4. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಶಾಸನಾಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

5. ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಭು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪರೋಕ್ಷ ಹತೋಟಿ ಮತ್ತು ಸನ್ನದುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಪನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

63.1 ಪೀಠಿಕೆ

ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಾಂಭಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1600 ರಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಘಟನೆಯಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಲಾಭವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ಕೇವಲ ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಈ ಕಂಪನಿ ಮುಂದಾದುದು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಒಂದು ವಿಸ್ಮಯ. ಈ ಕಂಪನಿಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಾಲೀಕರಾಗುವರೆಂಬ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನ ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಉಂಟಾದ ಪೈಪೋಟಿ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಘರ್ಷಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಂಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಕಂಪನಿಯು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲಾ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅನುವು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಘಟಕ - 63

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಂವಿಧಾನ

63.0 ಉದ್ದೇಶ

63.1 ಪೀಠಿಕೆ

63.2 ಆಟೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಾತ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯ

63.3 ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1600)

- **63.4.1** ಸದಸ್ಯತ್ವ
- **63.4.2** ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ತತ್ವಗಳು
- **63.4.3** ಶಾಸನಾಧಿಕಾರಗಳು
- **63.4.4** ಇನ್ನಿತರ ಅಧಿಕಾರಗಳು

63.5 ಕಂಪನಿಯ ಪುನರ್ ಸಂಘಟನೆ (1661)

- **63.5.1** ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು
- **63.5.2** ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

63.6 ಬೊಂಬಾಯಿ ದ್ವೀಪದ ವರ್ಗಾವಣೆ

63.7 ನಂತರದ ಸನ್ನದುಗಳು

- **63.7.1** 1476 ರ ಸನ್ನದು
- **63.7.2** 1683 ರ ಸನ್ನದು
- **63.7.3** 1693 ರ ಸನ್ನದು
- **63.7.4** 1694 ರ ಸನ್ನದು

63.8 ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ

- **63.8.1** ಹೊಸ ಕಂಪನಿಯ ಸಂವಿಧಾನ

63.9 1726 ರ ಸನ್ನದು

63.10 ಸಾರಾಂಶ ಗ್ರಹಿಸೋಣ

63.11 ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳು

63.12 ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

63.13 ಅಭ್ಯಸನೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಇತಿಹಾಸ

ಕೋರ್ಸ್ ೮ - 3

ಬ್ಲಾಕ್ - 1

ಪೀಠಿಕೆ

ಬ್ಲಾಕ್ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಆರು ಘಟಕಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ 63, 64, 65, 66, 67 ಹಾಗೂ 68. ಈ ಬ್ಲಾಕ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಆಡಳಿತದವರೆಗಿನ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಘಟಕ - 63 ಈಸ್ಟ್ ಕಂಪನಿಯು ಕ್ರಿ.ಶ. 1600 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಘಟಕವು ಈ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಆ ಸಂವಿಧಾನದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಈ ಕಂಪನಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಲೀಕರಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಘಟಕ -64 ಕಂಪನಿಯ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇಶಿಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಾಗೂ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಮತ್ತು ಈ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೆಳೆದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಘಟಕ - 65 ಈಸ್ಟ್ ಕಂಪನಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ತನ್ನ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿಯತವಾಗಿ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ವಿಶಾಲ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚದುರಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ವಿವಿಧ ವಸತಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಈ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ನೀವು ಅರಿಯಬಹುದು. ಘಟಕ - 66 ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕಂಪನಿಗಳು ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಆಂತರಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚ್ ಕಂಪನಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆದ ಪೈಪೋಟಿ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು, ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಈ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಘಟಕ - 67 ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಸಂಸತ್ತು ಕಂಪನಿಯ ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಇದ್ದ ಕಾರಣಗಳು ಮತ್ತು 1773 ರ ರೇಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಬಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬ್ಲಾಕಿನ ಅಂತಿಮ ಭಾಗವೆಂದರೆ ಘಟಕ -68. ಈ ಘಟಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಗಳನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನತ್ಮಾಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಹ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು,
ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ
ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.
ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಪಠ್ಯಕ್ರಮವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ

ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣನ್
ಕುಲಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎನ್. ವಿಕ್ರಂ ರಾಜೇ ಅರಸ್
ಡೀನ್ (ಶೈಕ್ಷಣಿಕ) ಮತ್ತು ಸಮಾವೇಶಕರು
ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಡಾ. ಎಂ. ಸುಶೀಲ ಅರಸ್
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ
ಕರಾಮುವಿ, ಮೈಸೂರು

ವಿಷಯ ಸಂಯೋಜಕರು

ಡಾ. ಎಂ.ಟಿ. ಕಾಂಬ್ಳೆ
ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಧಾರವಾಡ - 580 003.

ಸಂಪಾದಕರು

ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ನಿರೂಪಕರು

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮರತನ್
ಪ್ರವಾಚಕರು
ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ
ಕರಾಮುವಿ, ಮೈಸೂರು

ಘಟಕಗಳು **63** ರಿಂದ **68**

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ **2013**

ಎಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ. ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗವಾಗಿ ಪುನರ್ ಮುದ್ರಿಸಬಾರದು.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕೋರ್ಸುಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-06 ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಮುದ್ರಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು - ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು ಇವರ ಪರವಾಗಿ
ಕುಲಸಚಿವರು (ಆಡಳಿತ)

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ,
ಮೈಸೂರು - 570 006

ಎಂ.ಎ. (ಪ್ರಥಮ)
ಇತಿಹಾಸ
ಕೋರ್ಸ್ -3

ಬ್ಲಾಕ್

1

ಘಟಕ - 63
ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಂವಿಧಾನ 1

ಘಟಕ - 64
ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳು 21

ಘಟಕ - 65
ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸರ್ಕಾರಗಳು
(1773ರವರೆಗೆ) 35

ಘಟಕ - 66
ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು : ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು 51

ಘಟಕ - 67
ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ - ರೇಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ : ಗುಣಾವಗುಣಗಳು 65

ಘಟಕ - 68
ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ - ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ 83

KSOU NATIONAL INTERNATIONAL RECOGNITION

Karnataka State Open University (KSOU) was established on 1st June 1996 with the assent of H.E. Governor of Karnataka as a full fledged University in the Academic year 1996 vide Government notification No./EDI/UOV/dated 12th February 1996 (Karnataka State Open University Act – 1992). The Act was promulgated with the object to incorporate an Open University at the State Level for the introduction and promotion of Open University and Distance Education Systems in the education pattern of the State and the Country for the Co-ordination and determination of standard of such systems.

- With the virtue of KSOU Act of 1992, Karnataka State Open University is empowered to establish, maintain or recognize Institutions, Colleges, Regional Centres and Study Centres at such places in Karnataka and also open outside Karnataka at such places as it deems fit.
- All Academic Programmes offered by Karnataka State Open University are recognized by the Distance Education Council (DEC), Ministry of Human Resource Development (MHRD), New Delhi.
- Karnataka State Open University is a regular member of the Association of Indian Universities (AIU), New Delhi, since 1999.
- Karnataka State Open University is a permanent member of Association of Commonwealth Universities (ACU), London, United Kingdom since 1999. Its member code number: ZKASOPENUINI.
- Karnataka State Open University is a permanent member of Asian Association of Open Universities (AAOU), Beijing, CHINA, since 1999.
- Karnataka State Open University has association with Commonwealth of Learning (COL), Vancouver, CANADA, since 2003. COL is an intergovernmental organization created by commonwealth Heads of Government to encourage the development and sharing of open learning distance education knowledge, resources and technologies.

Higher Education To Everyone Everywhere

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮುಕ್ತಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು - ೫೭೦ ೦೦೬

KARNATAKA STATE OPEN UNIVERSITY
Mukthagangotri, Mysore - 570 006

ಇತಿಹಾಸ
ಎಂ.ಎ. (ಪ್ರಥಮ)

ದಿವಾನಿ ಹಕ್ಕುಗಳು, ರೆಗ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಕಾಯಿದೆ, ವಾರೆನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್, ದ್ವಿಮುಖ ಸರ್ಕಾರ, ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ಲೈವ್, ಆಂಗ್ಲೋ - ಫ್ರೆಂಚ್ ಪೈಪೋಟಿ, ವಿಕ್ಟೋರಿಯ ಘೋಷಣೆ 1935ರ ಕಾಯಿದೆ

ಕೋರ್ಸ್ - 3 ಬ್ಲಾಕ್ - 1